

KOULU-
OPAS

Adoptioerheet

ADOPTIOPERHEET ry:n JÄSENLEHTI

Adoptoitu lapsi ja nuori koulussa

Tietoa opettajille
ja vanhemmille

TEEMA |

KOULU

Tärkeintä on motivaation sytyttäminen
Oppimisvaikeudet ja reaktiivinen kiintymyssuhdehäiriö

- 3** Pääkirjoitus
- 4** 8 faktaa adoptiosta
- 5** Tutkimus: Oppimisvaikeudet yhteydessä reaktiivisen kiintymyssuhdehäiriön oireisiin

- 5** Ulkomailta adoptoitujen lasten reaktiivisen kiintymyssuhdehäiriön oireiden yhteyttä oppimisvaikeuksiin tutkittiin osana FINADO-tutkimusta.

”Toivon, että aikuisena voisin tehdä elokuvia.”

- 10** Tartu hetkeen
- 13** Kahden kulttuurin koululaiset
- 16** Tärkeintä on motivaation syöttäminen
- 18** Mitä monikulttuurisuuskasvatus on?
- 20** Minusta tulee isona
- 22** Adoptio nuoret ovat selviytyjiä
- 26** Ennakkoluulottomasti ammattiin

- 28** Kasvatuskumppanit
- 30** Vanhempi tuntee lapsensa parhaiten
- 33** Hyödyllistä sanastoa koululaisen vanhemmille
- 34** Aloitukseen panostaminen kannattaa
- 36** Adoptivbarns skolsituation
- 38** Kirjallisuutta adoptiosta
- 39** Maija-mummo

Yhteistyö kodin ja koulun välillä vaatii aktiivisuutta vanhemmilta ja opettajalta.

HALLITUS VUONNA 2013 | STYRELSEN ÅR 2013 ♦ Puheenjohtaja | ordförande **LILLY KORPIOLA** {Helsinki} ♦ Varapuheenjohtaja | viceordförande: **SALLA SAARINEN** {Helsinki} ♦ Varsinaiset jäsenet | ordinarie medlemmar: **ANNE HEINONEN** {Huitinen}, **KATI NORDLUND-LUOMA** {Pori}, **SARI PENTIKÄINEN** {Helsinki} ♦ **PAULIINA PULKKINEN** {Helsinki}, **JAANA TORSEKE** {Helsinki} ♦ Varajäsenet, suppleanter: **PÄIVI KEKKI** {Helsinki}, **LISÄTIETO | INFORMATION** ♦ Yhdistyksestä saa lisätietoa toimistolta (09) 8603 8603 tai toiminnanjohtaja **ANU UHTIOLTA** matkapuhelimesta 050 353 5952 sekä sähköpostitse toimisto@adoptiooperheet.fi | Närmare uppgifter om föreningen toimisto@adoptiooperheet.fi eller 050 353 5952 **POSTIA YHDISTYKSELLE | POST TILL FÖRENINGEN** ♦ Adoptiooperheet ry, Yrjönkatu 29 A, 00100 Helsinki tai toimisto@adoptiooperheet.fi | Adoptivfamiljer rf, Georgsgatan 29 A, 00100 Helsingfors eller toimisto@adoptiooperheet.fi

JÄSENLEHTI | MEDLEMSTIDNING | ISSN 1795-4967 ♦ Päätoimittaja | huvudredaktör **ANU UHTIO** ♦ Toimitussihteeri | redaktionssekreterare **HANNE KAUPPINEN** ♦ Ulkoasu ja taitto | Layout **ALEKSI JALONEN** ♦ Lehtiryhmä | tidningsgrupp: **EEVA-KAISA HALMARI, VIIVI HANDOLIN, ANNE HEINONEN, LIISA HERTZ, KIRSI KEMPPINEN, REETTA KURJONEN, ANTTI MATIKAINEN, PAULA MÄENLUOMA, PAULIINA PULKKINEN, SALLA PYKÄLÄMÄKI, SANNA-MARIA RÖÖR, ANU SAULIALA, SUNITA SAARINEN, LAURA SAHLBOM, TITIA SCHURMAN, PÄIVI SUUTARI, LOTTI VENTELÄ, ELINA WIHURI** ♦ Kansikuva | Omslag **ISTOCKPHOTO** ♦ Paino | tryckeri **KORSHOLMS TRYCKERI** ♦ Yhdistyksen jäsenlehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Painos 6000 kpl | Föreningens medlemstidning utkommer fyra gånger om året. Upplaga 6000 exemplar ♦ **LAINATTAESSA** lähde mainittava. Ilmoittaja vastaa ilmoitusten sisällöstä. Ilmoituksissa lehden vastuu virheistä rajoittuu enintään ilmoituksen hintaan. **LEHTI@ADOPTIOPERHEET.FI**

Koulu on merkittävä yhteisö

Kun Tukholmassa järjestettiin reilu vuosi sitten Adoptiolapsi koulussa -seminaari, mukana oli yli 80 rehtoria, opettajaa ja oppilashuollon edustajaa. Adoptiolasten erityistarpeet, varhaisten kiintymyssuhteiden vaikutus lapsen oppimiseen ja sopeutuminen koulu yhteisöön kiinnostavat opettajia Ruotsissa.

Entä miten meillä Suomessa?

Adoptiolasten erityistarpeet kuitataan monissa koulu yhteisöissä liian usein joko olan kohautuksella tai toteamalla, että kyllä meidänkin koulussa on opettajilla adoptoituja lapsia. Adoptiolasten erityistarpeita tunnetaan Suomessa vielä melko huonosti.

Monet adoptiovanhemmat tuskailevat sen kanssa, että he eivät halua leimautua ”hankaliksi” tai ”vaativiksi” vanhemmiksi. Koulun ja kodin välinen yhteistyö on erityisen tärkeää adoptiolasten kohdalla, joilla on traumatausta, ongelmia tunteiden säätelyssä tai oppimisvaikeuksia. Suomessa apu vaatii yleensä diagnoosin. Siksi monet adoptiolapset jäävät vaille tukea.

Adoptiolasten sopeutuminen osaksi koulu yhteisöä vaihtelee suuresti - yksillä kaikki menee kuin Strömsössä ja toisilla on vaikeuksia pitkin matkaa. Koulu on parhaimmillaan merkittävä yhteisö, joka kannustaa ja auttaa adoptiolasta uuteen kulttuuriin sopeutumisessa. Adoptiovanhemmilla on myös kokemuksia siitä, että koulu yhteisö voi tyrmätä lapsen erityistarpeet täysin ja tulkita kaiken poikkeavana häiriökäyttäytymisenä ilman, että käyttäytymisen taustalla olevia tekijöitä selvitetään.

Kotiopetus tai koulunlykkäys ovat vaihtoehtoisia ratkaisuja, jotka voivat vahvistaa lapsen ja vanhemman välistä kiintymyssuhdetta ja antaa lapselle aikaa kehittyä turvallisessa ympäristössä. Esimerkiksi vanhempien lasten adoptiossa, jossa koulu pitäisi aloittaa jo viikon sisällä Suomeen saapumisesta, on tärkeää pohtia sitä, kuinka kauan lapsi tarvitsee jakamatonta aikaa vanhemman kanssa ennen koululuokkaan siirtymistä. Vaikka meillä on oppivelvollisuus, meillä ei ole koulupakkoa.

Adoptiovanhemmilta vaaditaan rohkeutta etsiä oikeita ratkaisuja, joilla tuetaan lapsen myönteisen itsetunnon kehittymistä tai jo syntyneen kielteisen kierteen varhaista katkaisemista.

Vanhemmilta ja opettajilta edellytetään herkkyyttä ja kykyä lukea heikkojakin signaaleja riittävän ajoissa, jotta varhaisella puuttumisella ja riittävillä tukitoimilla varmistetaan lapsen paras.

Toivottavasti tämä Adoptio perheet-lehden koulu numero ja verkosta löytyvä taustamateriaali antavat tukea adoptiovanhempien pohdinnoille sekä tuovat ajantasaista tietoa koulu yhteisöille adoptiolasten erityistarpeista.

Lilly Korpiola, puheenjohtaja

► **Lue lisää osoitteesta**

www.adoptio perheet.fi/koulu

Adoptiolasten
erityistarpeita
tunnetaan
Suomessa vielä
melko huonosti.

ADOPTIOPERHEET RY on kotimaasta ja ulkomailta adoptoineiden, adoptiota harkitsevien, adoptioprosessissa mukana olevien ja adoptoitujen yhdistys, joka pyrkii toiminnallaan tukemaan adoptioprosessin eri vaiheissa olevia perheitä, ottamaan kantaa julkisuudessa käytävään adoptiokeskusteluun ja parantamaan adoptio perheiden yhteiskunnallista asemaa. Yhdistys järjestää muun muassa koulutus- ja keskustelutilaisuuksia ja tutustumismahdollisuuksia adoptio perheiden kesken sekä julkaisee jäsenlehteä. Yhdistys on valtakunnallinen, adoptiopalvelunantajista riippumaton ja sen jäseniksi voivat kuulua sekä kotimaasta että ulkomailta adoptoineet tai adoptiota harkitsevat sekä adoptoidut, adoptio perheen läheiset ja muut, jotka kannattavat yhdistyksen päämääriä. Yhdistyksellä on myös ulkosuomalaisia jäseniä. ♦ **ADOPTIVFAMILJER RF** är en förening för föräldrar till adoptivbarn, för personer som överväger att adoptera eller som redan har påbörjat adoptionsprocessen samt för adopterade. Syftet med föreningen är att understödja dessa familjer, att delta i den offentliga debatten om adoptioner och att förbättra adoptivfamiljernas sociala ställning. Föreningen ordnar bl.a. kurser, diskussioner och mera informella tillställningar för medlemmarna samt publicerar en medlemstidning. Föreningen är oberoende av de auktoriserade adoptionstjänstorganen och dess medlemmar är familjer med utländska eller inhemska adoptivbarn, personer som överväger adoption, adopterade, samt anhöriga till familjer med adoptivbarn eller personer som vill stödja föreningens syfte. Föreningen har även utlandsfinländare som medlemmar.

Kahdeksan faktaa adoptiosta

1 Suomessa noin 200 lasta saa vuosittain adoptioperheen. Näistä lapsista noin 20 % on syntynyt Suomessa. Kansainvälisesti adoptoiduista lapsista suurin osa on syntynyt Etelä-Afrikassa, Kiinassa ja Venäjällä.

2 Suomessa on noin 4000 kansainvälisesti adoptoitua henkilöä. Heistä noin tuhat on aikuisiässä. Adoptioita säädellään sekä kansallisesti (laki 22/2012) että kansainvälisesti (YK:n lasten oikeuksien sopimus ja nk. Haagin sopimus).

3 Suomessa kaikki adoptiot ovat niin sanottuja vahvoja adoptioita eli adoptoitava lapsi saa saman aseman kuin perheeseen syntynyt lapsi. Adoptiovanhemman ja -lapsen juridinen suhde voi katketa vain uuden adoption myötä.

4 Niin sanottu avoin adoptio on juridiselta perustaltaan samanlainen kuin muutkin vahvat adoptiot. Siinä kuitenkin säilyvät sosiaaliset siteet lapsen aikaisempaan vanhempaan tai vanhempiin yhteydenpidon myötä.

5 Adoptiossa lapsi ei maksa – sen kielteivät kaikki sopimukset. Adoptioprosessista aiheutuu kuitenkin monenlaisia kuluja. Niihin saa adoptiotukea Kelasta.

6 Rasismi koskettaa monen koululaisen elämää. Lisätietoa saa esimerkiksi väitöskirjoista **Anne-Mari Souto** *Arkipäivän rasismi koulussa* (2011) ja **Anna Rastas** *Rasismi lasten ja nuorten arjessa* (2007).

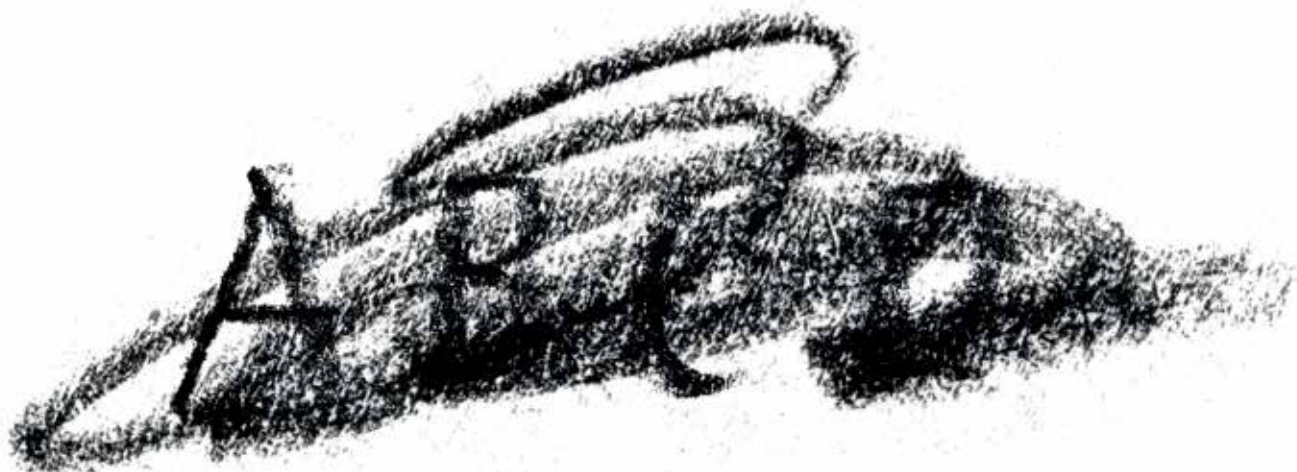
Lisätietoa myös www.luovuennakko-luuloistasi.fi sekä Pelastakaa Lapset ry:n kirjasta *R-sana – Kirja rasismista ja siihen puuttumisesta* (**Kanninen & Markkula**, 2011.).

7 Joskus termit ”oma lapsi”, ”oikea vanhempi” tai ”kotimaa” voivat olla informatiivisemmat muodossa ”perheeseen syntynyt/adoptoitu lapsi”, ”adoptioisä/syntymä-äiti” tai ”syntymämaa”. Adoptioperheissä ei ole väärää lapsia tai vanhempia, vaan ihan oikeita ja omia!

8 Adoptoitujen lasten ja nuorten lempiaineet koulussa ovat useimmiten liikunta (21 %), matematiikka (17 %), käsityö (14 %) ja musiikki (11 %). Haastavimmiksi koettuja aineita ovat äidinkieli (32 %), matematiikka (31 %) ja vieraat kielet (21 %). Lähde: Adoptioperheet ry:n koulukysely 2012, 114 vastaajaa.

TARVITSETKO LISÄTIETOA adoptoitujen lasten ja nuorten koulunkäynnistä? Adoptiokraattorin palvelut on tarkoitettu myös adoptiolapsia ja -perheitä kohtaaville ammattilaisille. Lisätietoa myös Adoptioperheet ry:n oppaista *Adoptiolapsi päivähoitossa*, *Adoptivbarnet i dagvården* ja *Adoptiolapsi neuvolassa ja kouluterveydenhuollossa*.

Tutkimus: Oppimisvaikeudet yhteydessä reaktiivisen kiintymyssuhdehäiriön oireisiin

Suomalainen tutkimusryhmä selvitti ulkomailta Suomeen adoptoitujen lasten oppimisvaikeuksien taustoja.

Suomeen tutkimuksen mukaan kolmanneksella (33 %) suomalaisista ulkomailta adoptoiduista 9–15-vuotiaista lapsista on oppimisvaikeuksia. Määrä on kolminkertainen yhteispohjoismaiseen vertailuryhmään nähden, jossa oppimisvaikeuksia esiintyy 10 prosentilla. Vaikeita oppimisvaikeuksia Suomeen adoptoiduista lapsista on 13 prosentilla, kun vastaava luku verrokkiryhmässä on 2 prosenttia. Tutkimuksessa selvisi, että adoptiohetkellä ja sen jälkeen havaitut reaktiivisen kiintymyssuhdehäiriön (RAD) oireet ennakoivat oppimisvaikeuksia kouluiässä.

Ulkomailta Suomeen adoptoitujen lasten reaktiivisen kiintymyssuhdehäiriön oireiden yhteyttä oppimisvaikeuksiin tutkittiin osana FINADO-tutkimusta. Lastenpsykiatrian erikoislääkärin **Hanna Raaskan** johtama tutkimusryhmä käytti aineistonaan 9–15-vuotiaiden adoptiolasten vanhempien täyttämää kyselylomakkeita. Lopullinen aineisto koostui 395 tutkimuslomakkeesta.

RAD-oireiden arvioimiseksi kyselylomakkeeseen oli koottu joukko kliinisesti päteviä oireita, jotka eriyvät muista lastenpsykiatrisista häiriöistä. Lomakkeessa lueteltuja oirekuvauksia olivat muun muassa: lapsi lähtee varauksetta vieraan mukaan, lapsi ei turvaudu vanhempiin edes stressitilanteissa, lapsi on hätäntynyt mutta vastustelee lohdutusta, lapsi vetäytyy kontaktista, lapsi vaikuttaa apaattiselta ja lohduttomalta, lapsi takertuu liikaa molempiin huoltajiin, lapsi takertuu liikaa toiseen huoltajaan. Vanhempia pyydettiin arvioimaan oireiden vakavuutta ja pysyvyyttä lapsen saapumishetkestä lomakkeen täyttöhetkeen.

Reaktiiviseen kiintymyssuhdehäiriöön viittaavat oireet olivat tutkimuksen mukaan yhtä lailla yhteydessä sekä oppimisvaikeuksiin että vakaviin oppimisvaikeuksiin. Lapsen, joilla näitä oireita oli paljon tai joiden oireet olivat pysyviä, kohtasivat muita todennäköisemmin oppimisvaikeuksia ja varsinkin vakavia oppimisvaikeuksia.

Vanhempien raportoitujen oireiden pe- ▶

FINADO on tutkimus adoptiolasten erityistarpeiden kohtaamisesta. Vuonna 2007 käynnistetty laaja tutkimus on kartoittanut Suomeen ulkomailta adoptoitujen fyysistä ja psyykkistä terveydentilaa ja sopeutumista Suomen oloihin. Tutkimuksen tavoitteena on parantaa terveydenhuollon ja sosiaalitoimen ammattilaisten osaamista adoptiolasten erityistarpeiden kohtaamisessa.

Hankkeen toteuttavat yhteistyössä FINADO-tutkimusryhmä ja kaikki suomalaiset adoptiopalvelunantajat eli Pelastakaa Lapset ry, Interpedia ry ja Helsingin kaupunki.

Reaktiivinen kiintymyssuhdehäiriö

REAKTIIVINEN KIINTYMYSUHDEHÄIRIÖ eli RAD (reactive attachment disorder) on lastenpsykiatrinen häiriö, jonka syyt ovat osin tuntemattomat, mutta jonka taustalla on aina riittämätöntä tai kehoa hoivaa.

Reaktiivisessa kiintymyssuhdehäiriössä lapsen sosiaalinen vastavuoroisuus on häiriintynyt. Sosiaalisissa suhteissa näkyvät oireet alkavat tavallisesti ennen viiden vuoden ikää. Oireet tulevat selvimmin esille lähimmissä ihmissuhteissa ero- ja jälleennäkemistilanteissa.

RAD jaetaan kahteen alatyypin, esityneeseen ja estottomaan. Alatyypin oirekuvat ovat osittain päällekkäiset ja sekatyypit ovat yleisiä.

Estyneen alatyypin piirteitä ovat estynyt ja ristiriitainen kanssakäyminen,

pelokkuus, varuillaanolo, aggressiivisuus ja välinpitämättömyys. Lapsi saattaa olla vetäytyvä ja vastustella huoltajan lähestymistä.

Estottoman alatyypin tunnusmerkkejä ovat jäsentymättömät ja estottomat kiintymyksen osoitukset, umpimähkäinen ystävällisyys ketä tahansa kohtaan sekä takertuva käytös varhaislapsuudessa. Lapsi ei osaa tehdä eroa tuttujen ja vieraiden aikuisten välillä, lähtee epäroimatta vieraiden mukaan eikä hädän hetkellä turvaudu vanhempiin.

Adoptioerheiden kokemuksen mukaan RAD virallisena diagnoosina on Suomeen adoptoiduilla lapsilla harvinainen. Sen sijaan RAD-oireet ovat hyvin tyypillisiä alkuvaiheessa uudessa perheessä.

rusteella takertuvuuteen taipuvaisia lapsia tarkasteltiin omana ryhmänään. Lapsen vahva takertuvuus merkitsi kaksinkertaista vakavien oppimishäiriöiden riskiä verrattuna lapsiin, joilla takertuvaa käytöstä ei raportoitu. Sitä vastoin lievästi takertuvien lasten riski kohdata myöhemmin vakavia oppimisvaikeuksia oli muita matalampi. Nämä tulokset voi tulkita niin, että vahvasti takertuva käytös on merkki lapsen turvattomuudesta, kun taas lievä takertuvuus saattaa viitata kiintymyksen kehittymiseen uusiin vanhempiin.

Oppimisvaikeuksien taustalla sijoituspaikoissa pompottelua

Tutkimus selvitti myös lasten taustojen yhteyttä oppimisvaikeuksiin. Nuorimpina adoptoiduilla lapsilla ilmeni suhteessa vähemmän oppimisvaikeuksia niiden vakavuudesta riippumatta. Sen sijaan lapsen korkeampi ikä adoptiohetkellä lisäsi vakavien oppimisvaikeuksien riskiä, mutta vähemmän vakavien oppimisvaikeuksien

esiintyvyyteen sillä ei ollut vaikutusta.

Tutkimukseen osallistuneista lapsista 30 prosentilla oli ennen adoptiota ollut kahdesta kolmeen sijoituspaikkaa. Kahdeksalla prosentilla sijoituspaikkoja oli ollut neljä tai enemmän. On sanomattakin selvää, että jatkuva sijoituspaikasta toiseen siirtyminen voi vahingoittaa lapsen perusturvallisuutta ja luottavaisuutta. Tutkimuksessa selvisi, että useampi kuin yksi sijoituspaikka lisäsi oppimisvaikeuksien riskiä. Useampi sijoituspaikka sekä lapsen korkeampi ikä adoptiohetkellä olivat myös yhteydessä reaktiivisen kiintymyssuhdehäiriön oireisiin.

Apua aikaisin

Kansainvälinen adoptio on lapsen kehityksen kannalta aina askel parempaan. Synnyinmaihinsa jääneisiin, laitoksissa vartuneisiin ikätovereihinsä verrattuna kansainvälisesti adoptoitujen lasten kasvu, kognitiiviset edellytykset ja kiintymyksen laatu ovat parempia. Lastenkodissa kasvava lapsi saa kotiympäristössä kasvavaa lasta

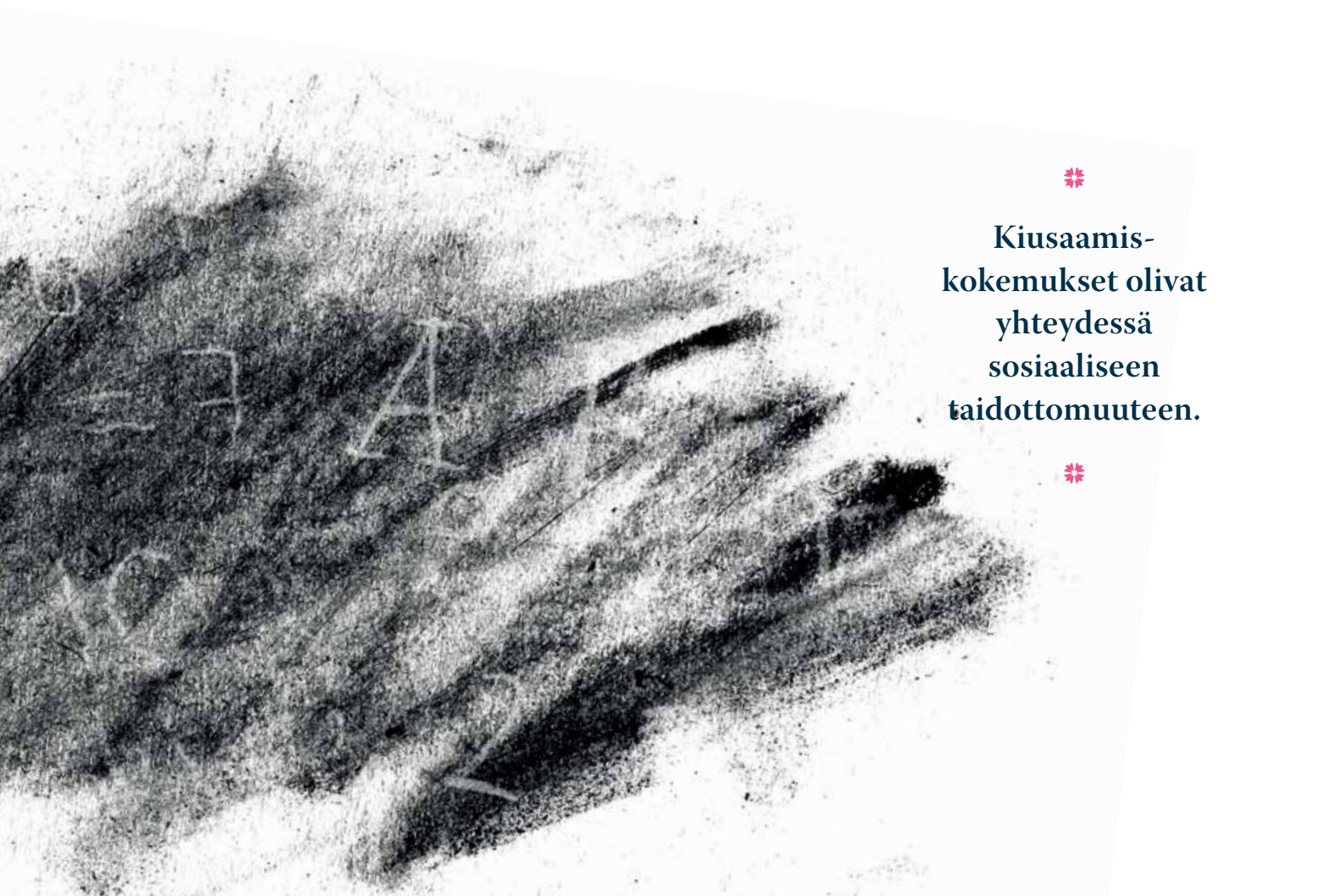
vähemmän haastavia ärsykeitä ja mahdollisuuksia harjoitella uusia taitoja, mikä johtaa sosiaalisen ja kognitiivisen toimintakyvyn putteisiin.

Kaikesta huolimatta ulkomailta adoptoiduilla lapsilla on verraten enemmän erityistarpeita. Kansainvälisesti adoptoitujen tavallista heikompi opiskelumenestys ja heikommat sosiaaliset taidot ovat tulleet ilmi useissa tutkimuksissa. Esimerkiksi erityisopetuksen tarve on adoptoitujen joukossa kaksinkertainen ei-adoptoituihin ikätovereihin verrattuna.

Kyseisen Hanna Raaskan johtaman tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että reaktiivinen kiintymyssuhdehäiriö saattaa olla yksi niistä psykologisista mekanismeista, jotka selittävät kansainväliseen adoptioon liitettyjä oppimisvaikeuksia.

Tutkimuksen tulokset avaavat ulkomailta adoptoitujen lasten oppimisvaikeuksien taustoja. Lasten menneisyyttä ei voi muuttaa. Siksi olisi tärkeää ottaa reaktiivisen kiintymyssuhdehäiriön oireet vakavasti ja

✿
Kiusaamis-
kokemukset olivat
yhteydessä
sosiaaliseen
taidottomuuteen.
✿

Kiusaamisen syynä puutteelliset sosiaaliset taidot

tunnistaa varhain apua ja tukea tarvitsevat lapset. Siten oppimisvaikeuksia todennäköisesti kohtaavat lapset voitaisiin jo aikaisessa vaiheessa ohjata avun ja tuen piiriin.

Tutkimusryhmä ehdottaa, että erilaisten oppimistrategioiden ja sosiaalisten taitojen harjoitteiden hyötyjä RAD-oireisille lapsille tutkittaisiin edelleen. Mallia tutkittaville oppimistrategioille voisi ottaa menetelmistä, joita käytetään lapsilla, joilla on jokin neuropsykiatrinen häiriö kuten autismin kirjo tai ADHD.

LÄHDE

Raaska, H., Elovainio, M., Sinkkonen, J., Matomäki, J., Mäkipää, S., and Lapinleimu, H. (2012a). *Internationally adopted children in Finland: parental evaluations of symptoms of reactive attachment disorder and learning difficulties - FINADO study*. Child: Care, Health and Development, 38(5), 697-705.

Hanna Raaskan johtama tutkimusryhmä tutki myös 9–15-vuotiaiden ulkomailta Suomeen adoptoitujen lasten kiusaamiskokemuksia lasten itsensä raportoimana. FINADO-tutkimuksen yhteydessä tehtiin kyselyyn vastasi 364 adoptiolasta. Tutkimuksen mukaan kolmas- ja neljäs-luokkalaiset adoptiolapset olivat kokeneet enemmän koulukiusaamista kuin samanikäiset suomalaissyntyiset lapset. Muissa ikäryhmissä merkittävää eroa kiusaamiskokemusten määrässä ei ollut.

Kiusatuksi tulemisen taustalla ei kuitenkaan ollut lapsen oppimisvaikeudet, kielelliset pulmat tai kantäväestöstä poikkeava ulkonäkö. Sen sijaan kiusaamiskokemukset olivat yhteydessä lapsen kyselyhetkellä ilmenevään sosiaaliseen taidottomuuteen ja adop-

tion jälkeisiin reaktiivisen kiintymyssuhdehäiriön oireisiin.

Näiden tulosten perusteella on jälleen syytä korostaa reaktiivisen kiintymyssuhdehäiriön oireiden varhaista tunnistamista. Aikuisten on hyvä kiinnittää huomiota adoptiolasten mahdolliseen kiusatuksi tulemiseen, joka ei välttämättä ole yhteydessä lapsen poikkeavaan ulkonäköön.

LÄHDE

Raaska, H., Lapinleimu, H., Sinkkonen, J., Salmivalli, C., Matomäki, J., Mäkipää, S., Elovainio M. (2012b). *Experiences of School Bullying Among Internationally Adopted Children: Results from the Finnish Adoption (FINADO) Study*. Child Psychiatry & Human Development, 43(4), 592-611.

**Lisää tietoa
tämän lehden
teemoista
netissä:**

www.adoptioperheet.fi/koulu

Nettioppaassamme kerrotaan lisää kiintymyssuhdehäiriöistä ja niiden vaikutuksista koulunkäyntiin ja oppimiseen, puhutaan rasismista ja kiusaamisesta, pohditaan oppimisvaikeuksien yhteyttä kielellisiin vaikeuksiin, tutustutaan muihin adoptiolasten erityispiirteisiin sekä annetaan hyödyllisiä vinkkejä opettajille ja muille adoptoituja kohtaaville ammattilaisille.

Koulun aloittaminen mullistaa lapsen maailman

- 10 *Tartu hetkeen*
- 13 *Kahden kulttuurin koululaiset*
- 16 *Tärkeintä on motivaation sytyttäminen*
- 18 *Mitä monikulttuurisuuskasvatus on?*

”Kannustus ja onnistumisen kokemukset ovat tärkeitä lapsen itseluottamuksen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Epäonnistumisiin keskittyminen on ajanhukkaa kasvatustyössä.”

*- Minna Matikainen,
luokanopettaja, Mäntymäen koulu, Kauniainen*

Tartu hetkeen

Hylkäämisiä kokeneelle adoptiolapselle onnistunut kiintymys- ja luottamussuhde opettajaan voi olla merkittävä eheytyiskokemus. Alakoulun opettaja viettää lapsen kanssa monta tuntia päivässä ja on siten adoptiolapsen tärkein aikuinen vanhempien jälkeen. Siksi kodin ja koulun saumaton yhteistyö on erityisen tärkeää.

**MINNA
MATIKAINEN**

Minna Matikainen on työskennellyt luokanopettajana Kainuolaisten Mäntymäen koulussa vuodesta 2002. Hän on opettanut pääasiassa alkuopetusluokilla. Matikainen on valmentanut Adoptio-perheiden koulunaloitusseminaarissa ja hänellä on adoptio-osaamista sekä kokemusta monikulttuuristen lasten erityistarpeista.

Matikainen opettaa koulussa myös musiikkia. Työnsä ohella hän harrastaa laulamista silloin, kun aikaa löytyy. Suurin rooli hänen elämässään tällä hetkellä on olla 5-vuotiaiden kaksosten äiti.

Koulunaloitus on jokaiselle adoptiolapselle suuri siirtymä elämässä, ja usein vanhempia huolestuttaa, miten koulu ymmärtää lapsen erityistarpeita. Useimmiten adoptiolapsen koulupolku on tasainen ja etenee vailla sen suurempia mutkia. Joskus matkalle tulee kuitenkin yllättäviä ongelmia ja haasteita, joita pitää ratkoa moniammattilaistiimin voimin.

Turvallinen yhteistyö

Luokanopettaja **Minna Matikaisen** kokemuksen mukaan yhteistyö vanhempien kanssa on erityisen tärkeää silloin, kun kyseessä on erityistarpeinen uusi oppilas. Suomalainen koulumaailma on kokenut suuren muutoksen ja myös opettajan rooli on muuttunut. Joskus vanhempien omat kokemukset omasta kouluajasta ovat kielteisiä ja he voivat suhtautua nykykouluun varauksellisesti. Opettajan ja vanhempien yhteiskeskustelut ovat tärkeitä, jotta kaikki tietävät, miten voidaan parhaiten toimia lapsen hyväksi.

”Opettaja ei enää opeta luokan edessä lasten kuunnellessa hiljaa paikallaan. Opettajan rooli on ohjaava ja opettaja oppii yhdessä lasten kanssa”, Matikainen toteaa.

”Avoin ja suora keskustelu oppilaan, van-

hempien ja opettajan kanssa tukee kaikkien toimintaa.”

Matikainen painottaa, että turvallinen ilmapiiri on kaiken oppimisen perusta.

”Epäonnistuminen ja virheet eivät ole häpeä, vaan mahdollisuus oppia.”

Tämä koskee Matikaisen mielestä sekä opettajaa että oppilasta. Opettajakaan ei ole kaikkietävä vaan tarvitsee tietoa ja oppia esimerkiksi kiintymyssuhdehäiriöstä tai adoptiolapsen erityistarpeista. Luokan ilmapiiriin tulisi olla sellainen, että kaikki voivat ilmaista itseään ja mielipiteitään vapaasti ja pelkäämättä.

Adoptiolapsen tarvitsema tuki

Moni adoptiolapsi tarvitsee hyvän työskentely-ympäristön. Siirtymien ennakointi, rutiinit ja hyvin strukturoitu päivä kotona ja koulussa edesauttavat turvallisuuden tunteen rakentumista. Usein traumalapset ennakoivat tilanteita ja pyrkivät varmistelemaan asioita etukäteen. Päiväjärjestys luokan seinällä ja asioiden läpikäynti ja ennakointi päivän aluksi ovat opettajan perusrutiineja, jotka rauhoittavat lasta.

Kun lapsi pystyy itse ennakoimaan asioita eikä yllätyksiä tule, hän on valmiimpi kohtaamaan siirtymätilanteet. Koulussa on paljon välitunteja ja leikkiä ulkona, mutta adoptiolapselle nämä voivat olla stressaavia

tilanteita, koska jokainen välitunti on uusi siirtymä ja uusi sosiaalinen tilanne. Myös välituntia voidaan harjoitella suunnittelemalla etukäteen, mitä lapsi tekee välitunnilla ja kenen kanssa.

Yksilöllinen tuki on tarpeen silloin, kun lapsen itsetunto on hauras. Kehuvihko voi olla hieno tapa löytää päivän positiiviset asiat virheisiin ja epäonnistumisiin keskittymisen sijaan.

”Jokaisen lapsen kohdalla on mietittävä, millaista tukea hän tarvitsee ja mitä resursseja on mahdollista käyttää.”

Resurssit ovat nyt tiukassa suomalaisissa kouluissa. Avoin keskustelu siitä, mitä lapselle kuuluu, antaa edellytyksen tuen arviointiin. Uuden kolmiportaisen tukimallin avulla voidaan mahdollisesti reagoida nopeammin tuen tarpeeseen.

”Kartoitus ja yksilöllinen tuki voivat joh- ▶

Kannustus ja onnistumisen kokemukset ovat tärkeitä lapsen itseluottamuksen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle.

taa merkittäviin muutoksiin monen lapsen koulunkäynnissä”, Matikainen tähdentää.

Kun lapsi oireilee

Häiriökäyttäytymisen taakse näkeminen vaatii aikaa ja työtä opettajalta. Matikainen ei usko jälki-istuntojen ratkaisevan mitään.

”Opettajan tulee selvittää syy häiriökäyttäytymiseen, koska se on yleensä oire jostain muusta”, Matikainen sanoo.

Kyse voi olla siitä, että lapsen elämässä on tapahtunut suuri muutos. Kotona tai koulussa on saattanut tapahtua jotain, joka synnyttää lapsessa turvattomuutta.

”Häiriökäyttäytymisessä lapsi hakee usein rajoja, jotta tuntisi olonsa turvalliseksi. Suomeksi sanottuna lapsi hakee syyliä ja turvaa. Se tarve on lapsiin sisäänrakennettuna.”

Matikainen painottaa, että kannustus ja onnistumisen kokemukset ovat tärkeitä lapsen itseluottamuksen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle.

”Epäonnistumisiin keskittyminen on ajanhukkaa kasvatustyössä.”

Lapsia kannattaa kuunnella

Matikainen keskustelee paljon lasten kanssa. Hän antaa palautetta vaikka kesken tunnin viemällä oppilaan pulpettiin kehutaralapun, johon on kirjoittanut henkilökohtaista palautetta oppilaalle. Aina ei tarvita sanoja. Koulupäivien arviointi ja ja luokan yhteisen tähtitarra-tilin kartuttaminen ovat myös vahvoja palautteita.

Luokanopettajan ammatissa ei ole kahda samanlaista päivää. Juuri siksi Matikainen jaksaa olla innostunut ammatista edelleen. Lapsilta tulee usein hyviä kysymyksiä ja ideoita, jolloin ei kannata kiirehtiä kirjassa eteenpäin. On tärkeämpää käydä oppilaiden polttavat kysymykset, vaikka osa lapsista kyselisi kärsimättömänä ”milloin ope me aloitetaan oikeasti tämän matikan tunti”. Matikaisen mielestä hyviä keskustelutuokioita ja oppimistilaneita ei saa heittää hukkaan.

”Carpe diem - tartu hetkeen”, Matikainen kehottaa. ♦

Kodin ja koulun yhteistyö

- ♦ Lapselle on tärkeää, että häntä kuunnellaan ja häntä kannustetaan.
- ♦ Lapsen kannalta on olennaista, että opettajalla on riittävästi tietoa lapsesta, jotta hän voi suunnitella ja arvioida mahdollisen lisätuen tarpeen ja resurssien määrän.
- ♦ Vanhempien kannalta on merkityksellistä, että he saavat avointa palautetta lapsen koulunkäynnistä ja heitä kuunnellaan.
- ♦ Kaikkien kannalta on hyväksi, että vedetään yhtä köyttä.

Oppimisen ja oppimismotivaation edellytyksiä

- ♦ Lapsi tuntee olonsa turvalliseksi.
- ♦ Lapsi tuntee olevansa tärkeä ja hyväksytty.
- ♦ Lapsi tuntee, että hänestä välitetään.
- ♦ Lapsi tuntee, että hän saa apua, kun sitä tarvitsee.
- ♦ Lapsi tuntee, että vanhemmat ja koulu ovat yhdessä tuke-
massa häntä.

Apuvälineitä ja pelejä oppimisen tueksi

10 Monkeys

Uusi suomalainen matematiikkaohjelma 6-10 vuotiaille.

www.10monkeys.com/fi/

Opperi

Tietoa, linkkejä ja pelejä matematiikasta.

www.opperi.fi

Numerorata

Lukumääräisyyden tajua harjoittava oppimispeli.
www.lukimat.fi/matematiikka/materiaalit/Tietokoneohjelmat/numerorata

Ekapeli

(Eskari, Ekapeli, Ekapeli sujuvuus, Ekapeli maahanmuuttajille)

Oppimislejät lukemisen sujuvuuden ja luetun ymmärtämisen tueksi.

www.lukimat.fi/lukeminen/materiaalit/ekapeli

Ekapeli Matikka

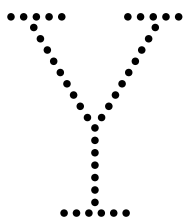
Oppimispeli matematiikan harjoitteluun.
www.lukimat.fi/matematiikka/materiaalit/Tietokoneohjelmat/ekapeli-matikka

Kahden kulttuurin koululaiset

Meilahden alakoulussa
Kiinan kulttuuri ja kieli
ovat luonnollinen osa
arkista aherrusta. ▶

TEKSTI **Lotta Ventelä**
KUVAT **Gabriela Meyer**

hdessä Helsingin lähikouluista, Meilahden alakoulussa, voi opiskella kielikylvyssä ruotsia, kiinaa vieraana kielenä ensimmäiseltä luokalta alkaen tai hakeutua

kaksikieliseen suomi-kiina-opetukseen. Luokka 4B:n oppilaista kolmasosa puhuu kiinaa joko äidinkielenään tai toisena kotikielenään. Loput opiskelevat kiinaa vieraana kielenä ja heidän joukossaan on peräti seitsemän Kiinasta adoptoitua lasta.

Luokan opettaja **Reija Toikka-Klutse** oli mukana 1987 perustamassa maahanmuuttajalapsille päiväkotia Helsinkiin. Seuraavana kesänä hän veti kesäkoulua pakolaislapsille ennen varsinaisen koulun aloittamista. Ura jatkui luontevasti valmistavan luokan opettajana.

Vuonna 2007 Helsingin kaupunki haki opettajia alkavaan Kiina-kouluun, ja Toikka-Klutse tuli ilokseen valituksi. Valinta merkitsi mahdollisuutta opiskella Pekingissä vuoden verran kiinan kieltä ja kulttuuria, jonka jälkeen hän aloitti Meilahdessa ensimmäisen luokan opettajana.

Kielen opettajat ovat erikseen, mutta Toikka-Klutsen vastuulla on ylläpitää Kiinan kulttuuria jokapäiväisessä koulunkäynnissä. ”On suuri etu, että asuin vuoden Kiinassa.”

Lapsillakin on paljon kokemuksia, sillä lähes kaikki ovat käyneet Kiinassa. Luokassa vietetään myös kiinalaisia juhlapäiviä. Niistä kouluvuoteen osuvat syksyinen Kuujuhla, joka on sadonkorjuujuhla, sekä Kiinalainen uusivuosi.

Reija Toikka-Klutsen mielestä kulttuurikasvatus on melkein itseisarvo nykyisessä maailmassa. Hänen luokassaan on monta lasta, joille kiinalaisuus on osa omaa elämää. Lasten pitää tuntea molemmat kulttuurit, jotta he pärjäävät myös Kiinassa ja ymmärtävät, mihin heidän kokemansa asiat liittyvät.

”Jos oppii elämään kaksikulttuurisessa ympäristössä, on helpompi omaksua muitakin kulttuureja”, Toikka-Klutse pohtii.

Erilaiset enemmistönä

Adoptiovanhemmat ovat tietoisesti valinneet tämän koulun lapsilleen, sillä Meilahden alakoulu ei ollut koulun alkaessa kenen-

kään lähikoulu. Tutkimusten mukaan kansainvälisesti adoptoidun syntymäkulttuurin vaaliminen ja sen ottaminen osaksi arkea edesauttaa lasta rakentamaan myönteistä identiteettiä. Monissa adoptioperheissä laitetaan kyseisen maan ruokaa, opiskellaan kulttuuria ja kuunnellaan musiikkia. Harvalla perheellä on kuitenkin mahdollisuutta tukea koulua käymällä syntymämaan kulttuurin tuntemusta.

Seitsemän adoptoidun luokassa vähemmistö saakin olla enemmistössä.

”Tässä on tätä erityisyyttä ihan kiitettävästi monellakin tavalla, pakka menee mukavasti sekaisin”, naurahtaa Toikka-Klutse. Tässä ryhmässä adoptiolapset eivät erotu joukosta taidoiltaan eivätkä olemukseltaan.

Vanhemmat kertoivat jo ensimmäisellä luokalla, että päivähoitossa ollessaan lapset olivat kyllästyneet puhumaan ”aina siitä Kiinasta” ainoina erilaisina. Tässä luokassa sen sijaan neljä vaaleaa tyttöä ovat vähemmistössä. Adoptiosta lapsille puhuttiin jo ensimmäisellä luokalla.

”Lapset ovat värisokeita eivätkä pidä mitään kummallisena, jos asiasta ei tehdä kummallista”, toteaa Toikka-Klutse.

Luottamus ansaitaan vähitellen

Toikka-Klutse järjesti ensimmäisen luokan vanhempainillan mahdollisimman nopeasti, koska ensimmäisessä vanhempainvartissa harvoin päästään syvään avoimuuteen. Hän uskoo lujasti myös epämuodolliseen yhteistyöhön.

”Kun kohdataan ihmisinä, on helpompaa hoitaa vaikeitakin asioita.”

Tutustumista ja sen kautta luottamuksen rakentamista harjoitetaan lukuvuoden päättäjaisissä ja kerran vuodessa järjestettävissä kulttuuri-illoissa, joihin oppilaat valmistavat ohjelman ja vanhemmat hoitavat tarjoilut.

Asioista pitää luonnollisesti ottaa selvää, eikä vain olettaa, että ne järjestyvät itsestään. Teoria tarjoaa taustatietoa, mutta käytäntö on asia erikseen.

”Minusta opettajien olisi tärkeää oivaltaa, että avun kysyminen ei ole ammattitaidon puutetta vaan fiksuutta.”

Toikka-Klutse pitää adoptioperheilä saamaansa tietoa todella arvokkaana. Usein tarvittavat teot ovat aika pieniä. Esimerkkinä hän mainitsee, kuinka eräs äiti

Opettaja Reija Toikka-Klutsen mielestä kirjallisuus on hyvä apu kielen oppimiseen.

**Eriyttämistä
tapahtuu koko ajan
myös tavallisissa
luokissa.**

Kiinan kulttuuri on osa koululaisten arkea.

kertoi muutosten vaativan pitkää valmistelua. Niinpä opettaja alkoi puhua pulpettien paikan vaihtamisesta jo viikkoja etukäteen. Kaikki vanhempien antamat vinkit ovat avuksi luokkatilanteissa.

Toikka-Klutse kysyykin usein neuvoa vanhemmilta pulmatilanteissa.

”Minulle kävi juuri viime viikolla niin, että tuli ristiriitatilanne, jossa lapsi, tässä tapauksessa ei-adoptoitu, meni aivan pois tolaltaan. Soitin hänen äidilleen ja asia selvisi saman tien.”

Jatkuvaa ja luontevaa eriyttämistä

Reija Toikka-Klutzen mielestä eriyttämistä tapahtuu koko ajan myös tavallisissa luokissa, sillä kullakin lapsella on omat tarpeensa ja vahvuutensa. ”Opettajat ovat aistit koko ajan herkkinä, mitä tapahtuu, ja missä mennään.”

Pitkä ura maahanmuuttajien kanssa on tehnyt eriyttämisestä niin luontevan osan hänen opetustapaansa, että sen erittelyyn ja avaamiseen ulkopuoliselle pitää oikein keskittyä.

”Olen siitä kummallinen tapaus, ettei minulla ole sellaista kokemusta, että yksi oppilaista on jotakin ja kaikki muut jotain muuta.”

Toikka-Klutella on tapana kierrellä luokassa oppitunnin aikana ja ohjailta oppilaita yksitellen. Yksi saa lisätehtäviä, toinen jättää muutamia välistä pois ja keskittyy vain olennaisimpiin. Tämä on mahdollis-

ta, koska Reija Toikka-Klutse tuntee oppilaansa hyvin.

Erilaisuudesta

Suomi-Kiina vastakkainasettelua ei Meilahden koulussa ole juuri ollut havaittavissa, mutta lapset nappaavat helposti erilaisia nimitteilyjä muille kulttuureille ympäristötään ja mediasta. Toikka-Klutse on taustansa ja kokemuksensa vuoksi herkkä huomamaan näitä asioita, ja niitä käsitellään nopeasti luokassa.

Neljäsluokkalaisia alkavat jo kiinnostaa identiteetin kaltaiset, hieman abstraktimmat asiat. Erilaisiksi Suomi-Kiina luokan oppilaat eivät itseään koe, mutta vastauksena opettajan kysymykseen syrjinnästä he kertovat jonkun joskus huudelleen bussissa. Tutun opettajan kanssa on turvallista pohdita, miten tilanteessa voisi toimia ja mitä vastata huuteliijoille.

Reija Toikka-Klutzen tausta valmistavassa opetuksessa on antanut valmiuksia myös kielellisten ongelmien havaitsemiseen. Hän on opettanut vuosia ”Suomi kakkosta” eli suomea toisena kielenä. Kahden ensimmäisenä vuotena hän piti näitä tunteja myös osalle nykyisistä oppilaistaan. Toisena vuotena tähän ryhmään liittyi luokan adoptiolapsia, mutta heidän kielitaitonsa oli maahanmuuttajiin verrattuna paljon paremmalla tasolla. Näin ei aina ole, tässäkin asiassa taustat ja yksilölliset ominaisuudet vaikuttavat.

Toikka-Klutse suosittelee vanhemmille suomenkielisen kirjallisuuden runsasta lukemista, sillä sen avulla oppii paljon käsitteitä. Hän myös avaa sanoja ja merkityksiä sekä kirjoituttaa paljon oppilaillaan. Toikka-Klutzen mukaan lauserakenteet ovat vielä vaikeita kaikille oppilaille taustasta riippumatta. ”Liian usein oletetaan, että suomalaisten vanhempien suomalainen lapsi osaa suomen kieltä automaattisesti.”

Kansainvälisesti adoptoiduilla on havaittu ”reikäjuustokieleksi” kutsuttu ilmiö. Termi tarkoittaa sitä, että lapsi puhuu ja lausuu näennäisen hyvin kieltä, mutta myöhemmin paljastuu puutteita ymmärryksessä ja käsitteiden hallinnassa. Ilmiö on adoptoiduilla yleisempi kuin esimerkiksi maahanmuuttajilla. Reija Toikka-Klutse ymmärtää vanhempien huolen asiasta, mutta näkee, että tätä on vaikea paikata etukäteen.

”Reaalkäsitteitä on vaikea opettaa, ennen kuin ne nivoutuvat opetukseen.”

Yleensä tilanne paljastuu ylempillä luokilla, kun oppilaalla alkaa olla enemmän reaaliaineita. Koulussa voidaan olettaa, että lapsi on ollut jo niin kauan Suomessa, ettei kielen kanssa pitäisi enää olla ongelmia. Kielellistä tukea tarvittaisiin, mutta kukaan ei oikein ymmärrä, mihin huonot tulokset opinnoissa perustuvat. Toisinaan vanhemmat myös huolehtivat turhaan. Jos opettaja ei ole huolissaan, ei vanhempienkaan tarvitse olla. Kunkin oppilaan vahvuuksille ja heikkouksille on tässä luokassa tilaa. ♦

Tärkeintä on motivaation

JUHA JOHANSSON

Juha Johansson työskentelee maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavan luokan opettajana helsinkiläisessä koulussa.

Hän kokee itsensä ”tutkija-opettajaksi”, joka testaa kansainvälisiä menetelmiä opetuksessa ja kehittää niitä suomalaisen kouluopetukseen soveltuviksi. Johanssonin väitöskirjatutkimus käsittelee lapsen moraalista kehitystä, kouluksiäamista sekä sitä, miten lapset tulevat keskenään toimeen keskenään.

Johanssonin luokalla on ollut viimeisen vuoden aikana lapsia 18 eri maasta. Hän näkee maahanmuuttajien opetuksessa kolme keskeistä osa-aluetta: suomalaisen kulttuuriin perehdyttämisen, koulukäyntitaitojen oppimisen sekä suomen kielen opetuksen.

Johanssonin kasvatustilfilosofiassa korostuu ajatus siitä, että opettajan on ansaittava lapsen kunnioitus.

Suomeen adoptoidaan myös kouluikäisiä lapsia, jotka aloittavat koulutien pian Suomeen saapumisen jälkeen. Joillain paikkakunnilla opetus tapahtuu normaaliluokassa koulukäyntiavustajan tukemana, mutta suuremmissa kaupungeissa maahanmuuttajaluokat ovat tavallisin tapa integroida kouluikäinen adoptiolapsi suomalaiseen koulujärjestelmään.

Maahanmuuttajien opetus alkaa suomalaisen kulttuuriin perehdyttämisellä. Tarkoituksena on saada lapsi tuntemaan se omakseen. Lapsen tulee oppia muun muassa miten täällä käyttäytyään, vietetään juhlia ja liikutaan yleisillä paikoilla. Tämä tapahtuu epämuodollisen oppimisen kautta.

Moni Suomeen muuttanut lapsi on nähnyt hyvin erilaista koulumaailmaa ja esimerkiksi kouluruokailu ja tiheät välitunnit pihalla voivat olla aivan uusia asioita. Koulukäyntitaitoja opetellessa on tärkeää saada lapsi kokemaan, että koulussa on kivaa.

Opettaja on lapsen peili

Maahanmuuttajien valmistavan luokan opettaja **Juha Johansson** aloittaa aamun ensimmäisen tunnin jollain innostavalla yhteisellä toiminnalla. Ensimmäisellä tunnilla ei ole koetta, vaan pelataan vaikkapa peliä edellisenä päivänä annetuilla sanoilla.

Myös ajoissa kouluun tulemisesta pitää harjoitella, koska kaikissa kulttuureissa ei ole samanlainen aikakäsitys. Tärkein-

tä on koulukäyntimotivaation syöttäminen. Uuden kulttuurin ja kouluympäristön omaksuminen on usein raskas prosessi lapselle. Sen vuoksi lapsi pitää ikään kuin ”houkutella” kouluun, jossa hänelle viestitään, että hän on odotettu ja hänestä välitetään. Lapselle pitää välittyä tunne siitä, että häntä on kaivattu.

Johansson näkee oman tehtävänsä hyvin vastuullisena.

”Olen tulen syöttäjä lapselle opiskelumuotivaatioon. Millainen opettaja olen, sellaisen kuvan lapsi rakentaa suomalaisesta koulujärjestelmästä”, hän kuvailee.

On tärkeää saada lapsi kokemaan, että koulussa on kivaa.

sytyttäminen

Liikunnassa ja kuvaamataidossa saa ystäviä, ja retki on hyvä tapa tutustua tulevaan luokkaan.

Johansson pyrkii olemaan iloinen ja rauhallinen, vaikka olisikin kiire. On tärkeää, että lapselle välittyy levollinen ilmapiiri. Johansson pyrkii poistamaan kiireen tunnun puhumalla ja toimimalla hyvin rauhallisesti. Lapset peilaavat paljon opettajan käytöstä. Jos opettaja puhuu nopeasti, lapsista tulee helposti rauhattomia.

Integroinnin tavalliseen luokkaan tulee tapahtua pikkuhiljaa niiden kouluainesten kautta, joissa lapselle tulee onnistumisen kokemus. Integroinnissa on myös tärkeää, että lapsi saa ystäviä. Liikunnassa ja kuvaamataidossa saa helpommin ystäviä ja retki on hyvä tapa tutustua tulevaan luokkaan. Johansson painottaa, että ensimmäisen kokemuksen uudesta luokasta tulee olla onnistunut.

Elämykset opettavat

Nykyisin opettajankoulutuksessa puhutaan opettajasta, joka on valmentaja elämää varten. Opettaja esittelee lapselle työskentelytapoja, joista lapsi voi valita itselleen sopivan tavan oppia. Yksi oppii tekemällä, toinen lukemalla ja kolmas kuulemalla.

Johansson painottaa maahanmuuttajien opetuksessa tekemällä oppimista. Hänen luokassaan oppilaat eivät lue tai pakerra yksin oppikirjan kanssa. Koulussa on toimintaa ja kotona tehdään kirjalliset tehtävät. Koulupäivän aikana pyritään siihen, että luokassa olisi ”luokkaretkifilisi”. Johansson käy luokan kanssa jatkuvasti museoissa, taidenäyttelyissä ja muissa paikoissa tutustumassa suomalaiseseen kulttuuriin.

Toisinaan Johansson tarjoaa lapsille mahdollisuuden olla opettajan paikalla luokan edessä ja kysellä juuri opittua asiaa. Viittamisaktiivisuus kasvaa silloin merkittävästi.

”Joillekin tuntuu olevan helpompaa vastata, kun kavereita kysyy. Silloin väärin vastaaminen ei niin pelota. Kädet suoraan viuhuvat ylhäällä, kun luokkakaveri kysyy”, Johansson kertoo.

Kieli on tietenkin haaste maahanmuuttajalle. Johanssonin kokemuksen mukaan jo parissa kuukaudessa tapahtuu paljon, jos motivaatio kielen oppimiseen syttyy. Opettajan täytyy löytää keinot, joilla rohkaista lasta puhumaan. Oppilas puhuu yleensä paljon helpommin silloin, kun ollaan ympärillä kuin että istuttaisiin pulpetissa.

Jos suomen kielessä ei ole lapsen äidinkieltä vastaavaa sanaa ja kirjaimet ovat erilaisia, kommunikoinnin avuksi on otettava vaikkapa tietokoneen käännösohjelma. Maahanmuuttajien opettaminen vaatii erityisen luovia ratkaisuja. ”Kapteeni käskää” on hyvä tapa opettaa verbejä tai Junior Alias uusia sanoja.

Palkitsevinta maahanmuuttajien opetuksessa on se, että saa jatkuvasti oppia uutta erilaisista ajattelutavoista ja kulttuureista. Johanssonin mielestä ollaan oikealla tiellä, jos luokasta kuuluu aina välillä naurua. Se ennaltaehkäisee riitatilanteita, luo yhteishenkeä ja tuo oppimisintoa. ♦

Suosituksia vanhemmille

1 Kuuntele lapsen herkkyystasoa. Mitä ja kuinka paljon lapsi haluaa omaehtoisesti oppia.

2 Vanhempien oma esimerkki on tärkeä. Jos vanhemmat lukevat, lapsetkin alkavat lukea. Totuta lapsi vaikka kirjastossa käyntiin.

3 Lapsella on hyvä olla yksi harrastus, jos lapsi itse haluaa. Siellä hän voi saada samanikäisiä kavereita ja oppia kieltä koulun ulkopuolella.

4 Kuvasanakirjat ja sanaselityspelit ovat hyvä tapa tuoda uusia sanoja ja käsitteitä.

5 Kotona kannattaa viettää perinteisiä juhlia oikein kunnolla ja kokata yhdessä. Juhlat ovat lapselle tärkeä tapa osallistua ja luoda myönteistä tunnesuhdetta suomalaisen kulttuuriin.

6 Osoita kiinnostusta lapsen lähtökulttuuria kohtaan. Suomalainen kulttuuri ei ole parempi, se on toisenlainen kulttuuri. Lapselle on hyvä kertoa, että tämä on suomalainen tapa, mutta kysyä samalla miten lähtömaassa toimitaan.

7 Verkossa on paljon hyviä maahanmuuttajille tehtyjä sivustoja, joiden avulla oppia suomea. Tietokone on hyvä oppimisen tuki ja innostaa yleensä aina lapsia.

Mitä monikulttuurisuus- kasvatus on?

LEENA KNIF

Leena Knif on toiminut pitkään luokanopettajana ja kuvataideopettajana monikulttuurisessa koulussa. Hän työskentelee kuvataiteen didaktiikan opettajana Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitoksella ja tekee väitöskirjaa monikulttuurisuudesta kuvataideopetuksessa.

Kulttuurista monimuotoisuutta huomioidaan entistä enemmän uudessa opetussuunnitelmassa.

Monikulttuurisuuskasvatus ei ole tarpeellista pelkästään kouluissa, joissa monikulttuurisuus on näkyvää, vaan se on hyödyllistä kaikille monikulttuuristuvassa maailmassa. Valtaväestön edustajat tarvitsevat koulutusta ja kokemusta moninaisuuden kohtaamisessa ja vähemmistöjen edustajat valtakulttuurin koodiston ymmärtämisessä.

Nykyihmisen kulttuuri-identiteetti on yhä moniulotteisempi. Nykypäivän globaalissa maailmassa ei oikeastaan ole enää mahdollista katsoa kuuluvansa vain yhteen kulttuuriin. Sen sijaan kulttuuri-identiteetti nähdään monista lähteistä vaikutteita ottavana.

ADOPTOIDUT LAPSET kasvavat suomalaisiksi suomalaisissa perheissä. Positiivisen identiteetin muodostumisen kannalta on kuitenkin tärkeää, että kansainvälisesti adoptoidulla on positiivinen mielikuva myös syntymäkulttuuristaan. Identiteettineuvottelua käydään moneen otteeseen, sillä kolmivuotiaan kyky reflektoida on luonnollisesti erilainen kuin 13-vuotiaan.

Identiteetin prosessointi on yksilöllinen ja jatkuva tapahtuma, ja se saattaa vaihdella elämäntilanteen mukaan. Ympäristöllä on vaikutusta, mutta samassa perheessä kasvaneilla lapsilla voi olla erilaiset kulttuuri-identiteetit. Joskus suomalaisuus korostuu enemmän, toisinaan vähemmistöidentiteetti on voimakkaampi.

NYKYISEN opetussuunnitelman (2004) tasolla asetetaan tavoitteeksi muun muassa muiden kulttuurien ja monikulttuurisuuden huomioiminen sekä ihmisryhmien välisen luottamuksen ja arvostuksen kehittäminen. Opetushallitus on juuri julkaissut tulevan opetussuunnitelman (2016) luonnoksen, jossa tullaan entistä enemmän kiinnittämään huomiota kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja sen hyväksymiseen.

Koulun yhtenä tehtävänä nähdään kulttuurien välisen ymmärryksen ja kunnioituksen kehittämisen. Kouluyhteisön tulisi uuden opetussuunnitelman mukaan suhtautua avoimesti kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja antaa tilaa monikerroksisille identiteeteille.

TÄRKEIMPIÄ SEIKKOJA monikulttuurisuuskasvatuksessa on moniäänisyyden hyväksyminen. Kaikkeen ei tarvitse suhtautua kritiikkittä, mutta eri näkökulmiin tulisi tutustua ja hyväksyä erilaisia näkemyksiä. Monikulttuurisuuskasvatuksen avulla harjoitellaan toisen asemaan eläytymistä, opetellaan näkemään vieras tuttu ja tuttu vieraana, pohditaan ”me ja ne muut” -luokitteluiden tarkoituksellisuutta eikä tyrmätä erilaisuutta ennen siihen tutustumista.

Omaakohtaisista kokemuksista vähemmistön osana olemisesta on varmasti hyötyä aiheen syvässä ymmärtämisessä. Keskeistä opettajalle on kuitenkin perehtyä aiheeseen sekä oppia tiedostamaan ja ottamaan huomioon monimuotoisuus omassa ryhmässään.

Myös koko kouluyhteisön avoin keskustelu, toiminta ja yhteiset periaatteet sekä vuorovaikutus kotien kanssa ovat erittäin tärkeitä edellytyksiä suvaitsevaisuuden toteutumiselle koulun arjessa. ♦

Yläkoulussa haetaan omaa identiteettiä

- 20 *Minusta tulee isona*
22 *Adoptionuoret ovat
selviytyjiä*

”Hienointa on ollut nähdä, miten levottomuus tasoittuu ja nuori eheytyy. Tutut ja turvalliset opettajat, pysyvät aikuiset ovat olleet avain muutokseen.”

- *Tiina Itävuori, kotitalouden
opettaja ja oppilaanohjaaja,
Hartolan yhtenäiskoulu*

Minusta tulee isona

Peruskoulun tai lukion päättävä nuori on suurten valintojen edessä. Miltä tulevaisuus näyttää, kun kaikki on mahdollista?

En ole kauhean pitkälle suunnitellut tulevaisuuttani, ja juuri sen takia valitsin lukion.

Uskonnon tunnilla opettajamme oli pyytänyt muutamman teologiaa opiskelevan nuoren kouluumme kertomaan opiskelemisesta Åbo Akademiassa. Siitä lähti haaveeni opiskella eri uskontoja ja kulttuureja. Koska minut on kasvatettu kunnioittamaan muita kulttuureja ja niiden tapoja, ei uskontojen opiskelu vaikuta kauhean vaikealta. Suunnitelmani muuttuvat koko ajan, joten minulla on myös haaveena matkapaan ammatti jossain lämpimässä maassa, kaukana kylmästä Suomesta. En myöskään aio elää Suomessa koko ikääni, vaan muutan valmistuttuani johonkin toiseen maahan, riippuen haaveistani ja ammatistani.”

Maria Kempe, 16

tykkään kuvata, tehdä musiikkia ja soittaa rumpuja. Toivon, että aikuisena voisin tehdä elokuvia, näytellä ja ohjata. Siinä on parasta, kun saa itse keksiä kaikkea ja voi toteuttaa sitäkin, mikä ei ole totta. Mun luokalla tehtiin juuri lyhytelokuva, ja mä tein siihen musiikin.”

Eric Forsgren, 14

En tiedä tarkkaan mikä minusta tulee isona tai mitä lähden opiskelemaan lukion jälkeen. Olen harkinnut kauneusalaa, koska pidän meikkaamisesta ja hiustenlaitosta. Olen haaveillut ulkomaille muuttamisesta pitkään, ja kauneusalaa voisi harjoittaa ulkomaillakin. Pidän myös näyttelemisestä, joten näyttelijän ura voisi olla mielenkiintoinen. Rakastan matkustamista, joten haluaisin työn, jossa matkustetaan paljon. Toimistotyö ei sovi minulle, koska tykkään olla liikkeessä ja paikallaan istuminen kylästyttää minut helposti. Liikunnanohjaus tuntuu myös kivalta vaihtoehdolta, koska olen harrastanut liikuntaa koko ikäni ja siitä olisi kiva saada ammatti. Lähden seuraavana vuonna vaihtoon Jenkkeihin, joten ehkä saan sieltä ideoita tulevaisuuttani varten.”

Oona Turunen, 15

Välineitä adoptiolapsen koulunkäynnin tukemiseen

- ◆ Myönteinen palaute
- ◆ Toiminnallisuus
- ◆ Käytännönläheisyys (kotitalous, kuvaamataito, liikunta...)
- ◆ Turvallisuus ja tutuus
- ◆ Toisto
- ◆ Muutoksien ennakointi
- ◆ Ei saa käyttää rankaisemista ja nolaamista, koska taustalla on hylkäämisen kokemus. Yksin ryhmän ulkopuolelle jättäminen tai häpäisy on erittäin haitallista.
- ◆ Tiivis yhteydenpito vanhempiin, myös positiivisissa asioissa
- ◆ Kiinnostus adoptiotaustaan ja kiintymyssuhdehäiriöiden ymmärtämiseen.
- ◆ Adoptoidun erilaisuuteen tulee suhtautua luonnollisena asiana. Sitä ei tule korostaa, muttei vaietakaan.

Lisätietoja osoitteessa www.adoptioerheet.fi/koulu

Adoptionuoret ovat selviytyjiä

Yläkoulussa nuori työstää identiteettiään ja tekee tulevaisuuden suunnitelmia. Adoptoidulla on takanaan traumoja kiintymyssuhteissa. Kun opettajat ja vanhemmat tiedostavat tämän, nuoren koulunkäynnin tukeminen on helpompaa.

Adoptionuoret ovat selviytyjiä. He ovat sitkeitä, sinnikkäitä ja eteenpäin katsovia”, sanoo yläkoulun opettaja **Tiina Itävuori**.

”Olen kohdannut paljon tasapainoisia ja ihania adoptionuoria, mutta toiset tarvitsevat tukea, jotta selviävät erilaisen taustansa takia.”

Itävuori toimii Hartolan yhtenäiskoulussa kotitalousopettajana ja oppilaanohjaajana. Työssään hän on nähnyt, että adoptoiduilla ja sijoitetuilla nuorilla on paljon yhteistä. Molemmilla on taustallaan hylkäämisen kokemus, joka on aiheuttanut säröjä kiintymyssuhteisiin.

Tämä vaikuttaa identiteetin muodostumiseen, joka on yläkouluikäiselle erityisen ajankohtainen teema. Adoptoitu joutuu muodostamaan identiteettinsä niistä paloista, joita hänellä on saatavilla. Adoptiolapsi on toisaalta erityislapsi, toisaalta aivan tavallinen eikä siis välttämättä erotu mitenkään muista ikäisistään.

Turvallisten ihmissuhteiden kaipuuta

Joillain adoptoiduilla nuorilla nousee identiteetin muotoutumisen yhteydessä suuri aikuisen kaipuu. Tämä saattaa näkyä koulussa levottomuutena, epäasiallisena käyttäyty-

misenä tai kaverisuhteiden hankaluutena. Nuori purkaa pahaa oloaan ja haastaa aikuista. Opettajille kiroillaan ja huoritellaan.

Tiina Itävuoren kokemuksen mukaan tämä kohdistuu paljolti naisopettajiin, ehkä erityisesti miehen kaipuun vuoksi. Sijoitetun tai adoptoidun ympärillä saattaa olla erityisen paljon naisia, koska sosiaali- ja terveysala on naisvaltainen. Nuorille

nä vauvana tai vasta 10-vuotiaana. Se, minäkalaiset mahdollisuudet nuorella on ollut luoda turvallisia kiintymyssuhteita ennen adoptiota ja sen jälkeen, vaikuttaa siihen, miten hänellä on valmiuksia luoda yläkouluikäisenä suhteita muihin ihmisiin. Jokainen nuori tulee kohdata yksilönä. Nuori tarvitsee turvallisen ja pysyvän aikuisen, joka ei hylkää.

Aktiivinen yhteys kodin ja koulun välillä

Adoptoidulle lapselle tulee samanlaisia haasteita murrosiässä kuin muillekin nuorille. Taustansa vuoksi adoptiolapsilla on riskitekijöitä normaalia enemmän. Toisaalta adoptiovanhemmat usein panostavat Itävuoren kokemuksen mukaan lapseensa erityisen paljon, jolloin ongelmat eivät pääse kasautumaan.

Mitä enemmän koulun henkilökunta tietää nuoren taustoista, sitä helpompaa on auttaa ja tukea nuorta koulunkäynnissä. Useimmilla adoptiovanhemmilla on halua avoimeen dialogiin. Henkilökunnalla on vaihtolovelvollisuus.

Opettajan tulisi olla tuntosarvet koholla silloin, kun nuori häiriökäyttäytyy, elää omassa maailmassaan tai hänellä on ongelmia kontaktin luomisessa. Tällöin opettajan tulisi ottaa yhteyttä vanhempiin ja kes-

Adoptiolapsi on toisaalta erityislapsi, toisaalta aivan tavallinen.

tulee tarjota paljon positiivista huomiota, jotta häiriökäyttäytyminen loppuisi. Aina vahvuudet eivät ole akateemisia. Palautetta voi kokeilla antaa luovasti esimerkiksi sosiaalisista taidoista tai innokkuudesta keilla uutta.

Adoptoiduilla on monenlaisia taustoja ja moni asia vaikuttaa heidän kehitykseensä. Nuori on saattanut tulla perheeseen piene-

kustella, mikä on heidän kokemuksensa ja näkökulmansa asiasta.

Adoptioperheet ry:n teettämässä koulukyselyssä adoptiovanhemmille yksi vanhempi kirjoitti: ”Kannattaa pitää aktiivisesti yhteyttä kotiin, ja ilmoittaa kaikesta epäselvistä asioista ja tilanteista nopeasti, jotta asiat voidaan selvittää ja yhteydet kotiin pysyvät mutkattomina.”

Toinen vanhempi kirjoitti: ”Toivoisin, että opettaja paneutuisi adoptiolapsen erityispiirteisiin. Tällä en tarkoita erityiskohtelua, mutta huomioitaisiin se, että lapsella voi olla tietyissä asioissa enemmän tarvetta tukeen kuin perheiden biologisilla lapsilla.”

Muutosten polun tasoittamista

Itävuoren mielestä hienointa on ollut nähdä, miten levottomuus tasoittuu ja nuori eheytyy. Tutut ja turvalliset opettajat, pysyvät aikuiset ovat olleet avainmuutokseen. Adoptoidut reagoivat herkästi muutoksiin, onhan heillä taustallaan suuria ja yllättäviäkin muutoksia syntymäperheeseen liittyen.

Muutokseen kannattaa aina valmistautua keskustellen ja selittäen, mitä on tulossa.

Esimerkiksi yläkoulun loppuminen on positiivinen asia, mutta se on myös suuri muutos. Adoptionuori joutuu lupumaan tutusta ja turvallisesta. Itävuoren mukaan tulevaisuus saattaa pelottaa lasta, jolla on menneisyydessä purkamattomia ja rankkojakin asioita.

Tulevaisuus saattaa pelottaa lasta, jolla on menneisyydessään rankkoja asioita.

Oppilaanohjauksella voi olla tärkeä rooli nuoren elämässä. Silloin hän saa tutustua tulevaisuuden vaihtoehtoihin ja pohtia niitä yhdessä perheen ulkopuolisen aikuisen kanssa. 16-vuotias on isojen päätösten edessä: ammatillinen oppilaitos vai lukio?

Nuorta täytyy tukea valinnoissa ja muistuttaa häntä siitä, että nykyisin moni opiskelee useaan otteeseen elämänsä aikana. Peruskoulun jälkeen tehty valinta ei sulje mitään ovia tulevaisuudessa. Vanhempien ja opettajien rooli pohdinnoissa on oleellinen. Aikuisten tehtävänä on tasoittaa muutosten polkua, kohdata nuori ja olla aidosti läsnä. ♦

Adoptiovanhempien terveisiä opettajille:

”Kysykää rohkeasti, perehtykää adoptioon, älkää toimiko arvausten ja ennakkoluulojen varassa. Tunnistakaa ja tunnustakaa rasismi ja puuttukaa siihen välittömästi nolatoleranssilla.”

”Meidän lapsen kohdalla koulu teki aivan valtavan hyvää työtä.”

”Jos mahdollista, kannattaa rikastaa opetusta erilaisilla työmuodoilla, jotta oppilaat voivat käyttää eri aisteja ja erilaisia toimintatapoja oppimistyössään.”

”Opettajat saisivat rohkeasti kysyä lapsesta ja toivomuksena on, että osoittaisivat kiinnostusta perehtyä adoptiolapsen tilanteeseen. Hyvää informaatiota, kirjallisuutta ja materiaalia on saatavilla!”

”Adoptiolapsen erityisyys pitäisi edes jotenkin tietää. Miten kiintymyssuhteiden traumat vaikuttavat myöhempään kehitykseen? Miten opettaja tukee lasta esimerkiksi kuvaamataidon tunnilla, jos pyydetään piirtämään perhe, suku tai lapsi vauvana? Entä jos vauvakuvia ei ole? Mitä käsitetään perheellä tai suvulla?”

”Jokaisesta oppilaasta löytyy hyvää. Pienen kannustus ja kehuminen ilahduttavat tunnilla häiritsevää lasta ja voisi saada aikaan sen, että lapsi jaksaisi yrittää paremmin.”

Toinen aste - lukioon vai ammattia oppimaan?

- 26 *Ennakkoluulottomasti ammattiin*
- 27 *Vähintään puoli vuotta työssä oppimista*

”Olen onnellinen siitä, että olen uskaltanut tehdä poikkeavia valintoja. Sellaisia, jotka ovat olleet sydäntä lähellä.”

- *Jessica Lampi, 20,
opiskelija, Kauhajoki*

Ennakkoluulottomasti

AMMATTIIN

Kun on avoin uusille asioille ja tarttuu hanakasti haasteisiin, voi yllättää vanhempien lisäksi itsensä. Jessica Lampi suoritti ensimmäisenä naisena koulussaan kansainvälisen hitsaajantutkinnon ja valmistui levyseppähitsaajaksi. Fyysisesti raskas ammatti vaihtui toisen tutkinnon opiskelemiseen rakkaiden eläinten parissa.

Jessica Lampi, 20, kasvoi Pohjanmaalla nelilapsisen perheen kuopuksena. Jessica adoptoitiin vajaan kahden vuoden ikäisenä Guatemalasta, josta perheeseen oli tullut poika viisi vuotta aiemmin. Nyt Jessican perheeseen kuuluu jäseniä miltei jokaisesta maanosasta, sillä Jessican molemmat isosiskot saivat omat adoptiolapsensa eri puolilta maailmaa. Jessica ymmärsi syvämmän näyttävänsä erilaiselta oikeastaan vasta muutama vuosi sitten.

”Pienenä olin kavereiden mukana ihan suomalaisena tyttönä. Joskus kaupassa on palveltu englanniksi. Yleinen uskomus tuntuu olevan, että osaan hyvin englantia, koska olen tummempi. Rasismia olen kohdannut vain vähän”, Jessica kertoo.

Oikeasti kielet ja etenkin matematiikka teettivät Jessicalle paljon töitä peruskoulussa. Koulunkäynti oli pakkopullaa, eikä kirjojen pönttääminen peruskoulun jälkeen houkutelut.

”Äiti kehotti miettimään ammattikoulua. Kun opinto-ohjaaja ehdotti hitsausalaa, kiinnostuin ajatuksesta. Olen aina ollut taitellinen ja tykännyt tehdä käsillä. Kävin tu-

”Koska ammattikoulu oli vapaaehtoista, jaksoin tsempata enemmän.”

tustumassa Seinäjoen ammattioppilaitokseen, ja ihastuin erilaiseen ja miehekkääseen alaan.”

Yksi pojista

Ammatilliseen oppilaitokseen haettiin peruskoulun todistuksella. Onneksi lisäpisteitä sai sukupuolesta. Samalla linjalla aloitti kaksi muuta tyttöä, mutta Jessica valmistui heistä ainoana.

”Mielessä kävi monta kertaa keskeyttäminen, koska levytöiden tekemisessä oli paljon nostelua. En päässyt todellakaan poikia helpommalla. Mutta opettajat kannusti-

vat jatkamaan, mistä olen kiitollinen. Koska ammattikoulu oli vapaaehtoista, jaksoin tsempata enemmän”, Jessica kuvailee.

Keväällä 2011 Jessica juhli valmistujaisia yhdessä opiskelukaverinsa Laurin kanssa.

”Setäni kiusasi, että yrittävätkö ne miehet koulussa iskeä minua, mutta olin siellä kuin yksi pojista. Laurin kanssa hokasimme toisemme vasta toisena vuonna. Tosin yhdessä opiskeleminen otti niin koville, ettemme ole tarttuneet yhteisiin töihin, vaikka on tarjottu.”

Työssä oppii parhaiten

Valmistumisen jälkeen Jessicalle ehdotettiin työvoimatoimistosta työelämävalmennusta työmarkkinatuella. Se antoi mahdollisuuden kokeilla toisenlaisia töitä. Jessica päätti etsiä harjoittelupaikan eläinten parista, sillä hän on nauttinut eläinten kanssa touhumisesta aina. Pian Jessica oli kokeillut alaa eläinklinikalla, eläintarvikekaupassa sekä eläinten vanhainkodissa.

”Kiinnostukseni eläintenhoitoon leimahti. Olen todella ylpeä hitsaajan tutkinnostani, mutta kokopäivätyönä ammatti voisi tulla liian rankaksi. Hitsauksen har-

Jessica Lampi haaveilee työstä eläinklinikalla.

joittelupaikassa esimies sanoi, että he eivät kohtele minua eri tavalla, jotta saan makua siitä, mitä töiden tekeminen todellisuudessa on. Työpäivät kävivät varsinkin selälle”, Jessica kertoo.

Ammattikoulujen sanotaan olevan käytännönläheisiä, ja sitä ne Jessican kokemukseen mukaan ovat.

”Käytännön hommaa on paljon ja taitonsa saa näyttää tekemällä. Teoriaakin on, mutta sopivasti. Opiskelussa on omalla tavallaan leppoisaa tahti.”

Jessica aloitti tänä syksynä Suupohjan ammatti-instituutissa maatalouden perustutkinnon ja muutti Laurin, kahden koiran

ja kissanpennun kanssa Kauhajoelle. Eläinlääkijäksi Jessica valmistuu kahden vuoden päästä, ja haaveissa on työ eläinklinikalla. Eivätkä hitsauksen erikoistumisopinnotkaan ole poissa laskuista, sillä alalla on myös kevyempiä suuntautumisvaihtoehtoja.

”Tavallaan olen vetänyt kuin korttipakasta kortin, mihin olen päätenyt. Olen onnellinen siitä, että olen uskaltanut tehdä poikkeavia valintoja. Sellaisia, jotka ovat olleet sydäntä lähellä”, Jessica sanoo.

Lähitulevaisuudessa odottavat Jessican ja Laurin häät. Ja ehkä joskus, kun aika tuntuu kypsältä, matka synnyinseudulle Väli-Amerikkaan. ♦

Vähintään puoli vuotta työssäoppimista

- ◆ Ammatillisesta koulutuksesta voi valmistua yli sataan eri ammattiin.
- ◆ Ammatillisen perustutkinnon suorittaminen kestää noin kolme vuotta, johon sisältyy vähintään puoli vuotta käytännön työssäoppimista alan työpaikoilla.
- ◆ Perustutkinnon laajuus on 120 opintoviikkoa, josta valtaosa on oman alan ammatillisia opintoja (90 ov).
- ◆ Yleissivistäviä, ammatitaitoa täydentäviä tutkinnon osia on 20 opintoviikkoa. Niihin kuuluvat esimerkiksi kielet, matematiikka ja fysiikka. Myös niiden sisällöt pohjautuvat opiskelijan tulevaan ammattiin.
- ◆ Vapaasti valittavia tutkinnon osia on 10 opintoviikkoa. Ne voivat olla ammattiin tai esimerkiksi opiskelijan harrastukseen liittyviä opintoja.
- ◆ Ammatillisen perustutkinnon suorittaneella on yleinen jatko-opintokelpoisuus ammattikorkeakouluun tai yliopistoon.
- ◆ Erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille järjestetään ammatillista erityisopetusta yleisissä ammattioppilaitoksissa ja ammatillisissa erityisoppilaitoksissa.
- ◆ Ammatillisessa erityisopetuksessa opetus tapahtuu pienryhmissä. Opinnot keskittyvät enemmän tekemisen kautta oppimiseen kuin teoriaan.

Päivi Suutari

Lisätietoa ammatillisesta koulutuksesta ja eri ammateista:

www.ammattiosaaja.fi

www.ammattinetti.fi

www.kunkoululoppuu.fi

www.koulutusnetti.fi

www.ammatillinerityisopetus.fi

Kasvatus- kumppanit

Adoptoitu lapsi voi olla monella tavalla erilainen suhteessa ikäluokkansa edustajiin.

Jokainen adoptoitu lapsi taustoineen on erilainen, mutta kaikkia yhdistää katkonainen kiintymyssuhdehistoria. Tärkein ja koko lapsen elämää kannatteleva voima on hyvien kiintymyssuhteiden luominen adoptiovanhempien kanssa, eikä niitä voi luoda ilman aktiivista yhdessäoloa.

”Jos lapsi tulee Suomeen isompana, koulun aloituksen lykkääminen voi olla paikallaan”, suosittelee perhetyöntekijä **Elise Uimonen**.

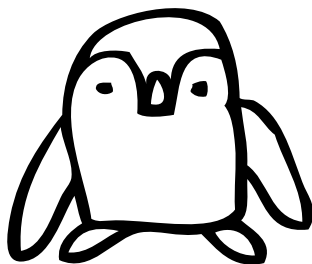
Uimonen työskentelee Helsingin kaupungin työryhmässä, joka seuraa adoptiolasten sopeutumista uuteen kotiin.

”On tärkeää antaa lapselle aikaa oppia kieltä riittävästi. Sen myötä estetään monta epäonnistumista ja ennaltaehkäistään huonon itsetunnon kehittymistä tai ylläpitämistä.”

Kasvatuskumppanuus

Adoptoitu lapsi on kauan kaivattu ja odotettu, joten hänen hyvinvointiinsa ja koulunkäyntiinsä halutaan panostaa. Adoptioprosessin aikana adoptiovanhemmat ovat oppineet tekemään yhteistyötä erilaisten ammattilaisten kanssa ja ovat yleensä valmiita avoimeen keskusteluun.

Adoptiovanhemmuutta kuvataan usein terapeutiksi vanhemmuudeksi, koska vanhemmat tutustuvat käytännössä oman lapsensa erityispiirteisiin ja tarjoavat lapsel-

”On tärkeää
antaa lapselle
aikaa oppia kieltä
riittävästi.”

le korjaavia kokemuksia. Osa lasten oireista selittyy joko raskaudenaikaisilla tai syntymänjälkeisillä olosuhteilla, joita voivat olla esimerkiksi huono ravitsemus tai vähäinen vuorovaikutus. Oireet eivät siis sinänsä ole adoptiosta johtuvia.

”Kiintymyssuhdehäiriöt johtuvat nimenomaan taustalla olevasta hylkäämiskokemuksesta”, toteaa Pelastakaa Lapset ry:n

ylilääkäri **Jari Sinkkonen**. Sijoittaminen perheeseen on lapselle mahdollisuus saada apua näiden oireiden lieventämiseen tai poistamiseen.

Somaattisiin oireisiin on helpompi saada diagnoosi ja sen myötä sopivaa hoitoa, mutta kiintymyssuhdehäiriötä ja muita psykologisia oireita on tutkittu vähemmän. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että adoptiovanhemmat tarvitsevat kuuntelevaa ja ymmärtävää ammattilaista, joka auttaa etsimään sopivia tukimuotoja.

Opettajien on hyvä tutustua adoptiolasten erityispiirteisiin, jotta he ymmärtäisivät paremmin esimerkiksi adoptiolapsen normista poikkeavaa käytöstä oppimis- ja luokkatilanteissa. Opettajien olisi tärkeää tietää, miten kiintymyssuhdehäiriö vaikuttaa lapsen kehitykseen ja esimerkiksi koulumaailman hallintaan.

Kiintymyssuhdehäiriö sekoitetaan helposti adhd:hen, vaikka kyse onkin aivan muusta. Tämä tarkoittaa sitä, että lapselta ei voi vaatia liian varhain itsenäistä toimintaa etenkin vieraassa ympäristössä vieraiden ihmisten parissa. Adoptoitu lapsi osaa usein peitellä hyvin sitä, ettei ymmärrä mistä on kysymys, sillä hänellä on vahva tahto osata ja olla taitava.

Erytistarpeet

Koulun tulee huomioida adoptiolapsien erityistarpeet yhtä lailla kuin muidenkin las-

KUN LAPSELLA on vaikeuksia koulussa, sosiaali- tai perhetyöntekijä on osa moniammatillista tiimiä, joka voi tulla perheen avuksi. Elise Uimonen on ollut tukemassa lukuisia perheitä, jotka ovat etsineet ratkaisuja lapsen sopeutumisen haasteisiin. Vuonna 2012 uusittu adoptiolaki velvoittaa adoptioneuvonnanantajaa tarjoamaan neuvontaa, apua ja tukea tarvittavassa laajuudessa myös adoption vahvistamisen jälkeen.

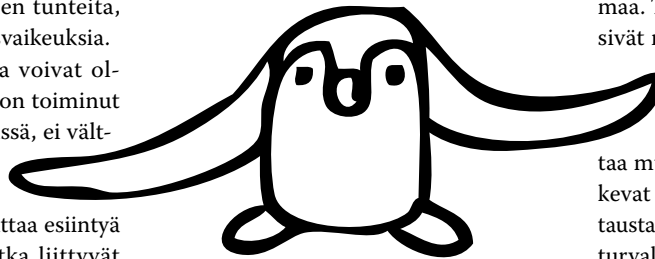
ten erityistarpeet. Adoptoidulla lapsella voi esiintyä haasteita kielellisessä ilmaisussa ja motorisissa taidoissa, hankaluuksia hahmottamisessa, turvattomuuden tunteita, eroahdistusta sekä keskittymisvaikeuksia.

Hänen sosiaaliset taitonsa voivat olla riittämättömät. Malli, joka on toiminut hyvin lastenkodin lapsiryhmässä, ei välttämättä toimi koulussa. Lapsi saattaa vetäytyä ryhmästä tai olla aggressiivinen. Lisäksi saattaa esiintyä vuorovaikutusvaikeuksia, jotka liittyvät puutteelliseen kielen osaamiseen. Sanavarasto riittää arjessa, mutta koulumaailmassa tulee vastaan yllättäviäkin sanoja ja käsitteitä, joita lapsi ei ymmärräkään.

Opettajan on hyvä keskustella avoimesti vanhempien kanssa jo hyvissä ajoin ennen kuin lapsi aloittaa koulun. Huomiota kannattaa kiinnittää esimerkiksi siihen, missä lapsi on hyvä, mihin hän tarvitsee tukea ja miten hän suhtautuu vieraisiin tilanteisiin.

”Ihannetapauksessa opettaja vierailisi lapsen kotona ennen koulun aloittamista ja tutustuisi lapseen jo lapselle tutussa ja turvallisessa ympäristössä”, suosittelee perhetyöntekijä Elise Uimonen.

Koulun ja kodin välillä tulisi pitää yllä aktiivista viestintää. Opettajan ja vanhempien kannattaa olla valmiita keskustelemaan haasteista ja vahvuuksista. Keskustelun keskiössä täytyisi pitää lapsen paras, ja sen löytämisestä aikuiset ovat poikkeuksetta vastuussa.

Eristäminen aktivoi hylkäämis- kokemukset.

Adoptiovanhempien yhteydenotot kouluun koskevat useimmiten keskittymisvaikeuksia, kieliongelmiä sekä mahdollisuutta tuki- ja erityisopetukseen tai henkilökohtaiseen avustajaan.

On luonnollista surra, jos lapsen etu ei toteudukaan normaaliluokkaa käymällä. Akateemista menestymistä tärkeämpää on kuitenkin koulumotivaation ylläpitäminen

ja lapsen omien vahvuuksien tukeminen.

Kiusaamista ja rasismia on, eikä niiden olemassaolon kieltäminen poista ongelmaa. Tärkeintä olisi, että aikuiset myöntäisivät rasmin ja kiusaamisen eivätkä väkenemällä hyväksyisi niitä. Kun kiusaamista ilmenee, tulisi molempien osapuolten vanhemmat ottaa mukaan keskusteluun. Adoptoidut kokevat kiusaamisen ja ryhmästä eristämisen taustansa vuoksi vielä voimakkaammin kuin turvallisissa oloissa eläneet. Se aktivoi heidän hylkäämiskokemuksensa.

Helsingin kaupungin työryhmä käyttää adoptiovanhempien tukemisessa vanhemmuutta vahvistavaa Ihmeelliset vuodet -toimintamallia. Sen pohjalta on luotu koulu- maailmaan sopiva malli, joka on suunniteltu opettajien käyttöön. ♦

LISÄÄ TIETOA:

<http://www.ihmeellisetvuodet.com/>
http://www.omaisten.org/index.php?option=com_content&view=article&id=335&Itemid=17

LÄHTEET:

Helsingin kaupungin perhetyöryhmän haastattelu
Finado – Suuri suomalainen adoptiotutkimus seminaari 21.11.2012

Vanhempi tuntee lapsensa parhaiten

Toimiva yhteistyö kodin ja koulun välillä vaatii aktiivisuutta niin vanhemmilta kuin opettajaltakin. Hankalistakin tilanteista selviää, kun pysyy asialinjalla.

Koulumaailma on **Jaana Torskelle** tuttu niin vanhemman, vapaaehtoisen kuin opettajan näkökulmasta. Torskella on kolme tytärtä, joista yksi on adoptoitu Kiinasta.

Kun perheen lapset tulivat kouluikään, kotiäitinä ollut Jaana ryhtyi tekemään vapaaehtoistyötä kouluissa. Tuolloin Torsken perhe asui Yhdysvalloissa, jossa pyrittään käyttämään vanhempien vahvuuksia ja osaamista hyödyksi kouluissa. Jaana työskenteli muun muassa tukiohjaajana ongelma-alueen koulussa.

Kun perhe muutti Suomeen viisi vuotta sitten, Jaana päätti pysyä kotona lasten kanssa tukeakseen heitä ympäristövaihdoksessa mahdollisimman paljon. Sittem-

min hän alkoi tehdä opettajan sijaisuuksia ruotsinkielisillä ala-asteilla ja tutustui suomalaisen koulumaailmaan myös opettajan näkökulmasta.

Pelisäännöt yhdessä koulun kanssa

Kaikilla opettajilla ei ole riittävästi tietoa adoptiosta saati adoptiolapsen erityistarpeista. Adoptio ja monikulttuurisuus ovat jokapäiväisiä asioita esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Ruotsissa. Silti näissäkin maissa korostetaan vanhemman aktiivista roolia ja osallistumista, vaikka tietoa ja kokemusta on enemmän kuin Suomessa.

Jaanan mielestä adoptiovanhemman tehtävä on olla aktiivinen ja ennakoiva eikä jäädä odottelemaan, että opettaja ottaa yhteyttä ja kertoo mahdollista ongelmista.

Usein vanhemmat pelkäävät, että he saavat hankalan vanhemman maineen, jos ovat aktiivisia.

”Jos et tee itse aloitetta, et voi myöskään kritisoida opettajaa”, hän tiivistää.

Jaanan mukaan kannattaa lapsen iästä ja koulutilanteesta riippuen ottaa etukäteen yhteyttä opettajaan ja kertoa adoptiosta. Vanhemman tulee myös selvittää onko opettajalla aikaisempaa kokemusta adoptiolapsista. Sitten sovitaan yhdessä opettajan kanssa, miten adoptiosta kerrotaan luokassa ja missä yksityisyyden rajat menevät.

On hyvä, että määritellään selkeästi, mitä lapsen taustasta kerrotaan luokkatovereille ja heidän usein uteliaille vanhemmilleen. Hankalia tilanteita voivat olla esimerkiksi sukupuuprojektit, vauvakuvat, lapsuuden tarinat ja ensimmäiset sanat. Näihin tilanteisiin pitää olla valmistautunut. Myös kouluterveydenhoidossa kysytään asioita,

joihin ei välttämättä ole riittävää historia-tietoa tai vastausta.

Jaanan kokemuksen mukaan adoptio herättää monenlaisia tunteita ihmisissä. Usein vanhemmat pelkäävät, että he saavat hankalan vanhemman maineen, jos ovat aktiivisia. Vetäytyminen tai passiivisuus on ainakin Suomessa helpompaa. Torseken kokemuksen mukaan hankalistakin tilanteista selvitään, jos pysytään asiapohjalla ja pyritään laittamaan omat tunteet taka-alalle.

Vaikka ihmisten välinen kemia ei aina toimisi, opettaja on ammattilainen, ja kouluun liittyvissä kysymyksissä on hänen tehtävänsä löytää ratkaisuja yhdessä vanhempien sekä tarvittaessa muiden ammattilaisten kanssa. Kouluissa on oppilaanhuoltotiimi, johon tulisi kuulua luokan- ▶

JAANA TORSEKE

Jaana Torseke on kolmen lapsen äiti. Maya on 12-vuotias, Saga 15 ja Kiinasta adoptoitu Hanna 15-vuotias.

Torseken perhe on kansainvälinen ja kaikki viisi perheenjäsentä ovat syntyneet eri maissa: isä Erik Ruotsissa, Jaana Suomessa, Hanna Kiinassa, Saga Kanadassa ja Maya Yhdysvalloissa. Perheen pieni Alwaro-koira tulee Puolasta.

Jaana lähti heti ylioppilaaksi tulon jälkeen opiskelemaan Ruotsiin ekonomiksi ja Suomeen perhe muutti Yhdysvalloista viisi vuotta sitten. Kotiäitiys tuli Jaanalle luonnollisena valintana, kun vuosien odottelun jälkeen ensimmäinen biologinen lapsi ja adoptiolapsi ilmoittivat tuloaan lähes samaan aikaan.

Nyt Jaana Torseke on lähtenyt mukaan Adoptioperheiden vapaaehtoistoimintaan ja istuu yhdistyksen uudessa hallituksessa vuonna 2013.

opettajan lisäksi rehtori sekä koulupsykologi tai -kuraattori että erityisopettaja ja lisäksi kouluterveydenhoitaja tai -lääkäri.

Toisaalta Jaana painottaa, että vanhemman tulee luottaa omaan arviointikykyynsä.

”Pidä lapsen puolia. Kukaan ei tunne lastasi niin hyvin kuin sinä.”

Adoptio herättää uteliaisuutta

Adoptio kirjoittaa helposti erilaisia kysymyksiä.

”Jos äiti on erivärinen kuin lapsi, se saattaa herättää luokkatovereissa tai heidän vanhemmissaan uteliaisuutta ja kysymyksiä.”

Jaana on harjoitellut tyttärensä **Hannan** kanssa tavan vastata uteluihin jo silloin, kun Hanna oli pieni. Jos kysyjä on ventovieras, Hanna vastaa ”minut on adoptoitu Kiinasta, kun olin 10 kuukautta vanha. Puhutaan siitä toinen kerta enemmän”. Jos kyseessä on tuttu, tilanteesta riippuen kerrotaan enemmän.

”Silloin, kun aikuinen kysyy Hannasta ja tämä on kuuloetäisyydellä, en kerro mitään kysymättä ensin Hannalta. Lapsi ei saa olla sivustakatsojana”, Jaana tähdentää.

On tärkeää, että lapsella on oikeus omiin rajoihin ja että vanhempi on hänen puolellaan.

”Siksi on olennaista, että myös opettajan kanssa on määritelty samat rajat. Pitää sopia mitä ja miten asiasta kerrotaan. Opettaja auttaa lasta näissä tilanteissa, kun vanhempi ei ole paikalla.”

Opettajalla on tärkeä rooli myös siinä, että hän kertoo lapsille erilaisista tavoista muodostaa perhe. Kun Hanna lähti koulutielle, Jaana kävi itse kertomassa adoptiosta tyttärensä luokalle. Hän haluaa kannustaa vanhempia siihen, että adoptioerheillä on lupa olla ylpeitä omasta tavastaan muodostaa perhe. Adoptio ei ole vähempiarvoinen tapa tulla perheeksi. Asenteet adoptiota kohtaan ovat onneksi muuttuneet myös Suomessa. Jaanalle adoptio on todellisuutta kolmessa polvessa, sillä hänen suomalainen äitinsä on adoptoitu.

Jaanan mielestä kannattaa luottaa omaan intuitioon vanhempana. Jos tuntuu, että kaikki ei ole aivan kohdallaan, on parempi selvittää tilanne koulun kanssa saman tien kuin harmitella jälkikäteen. Jos asiat kasautuvat tai kärjistyvät, vyyhtiä on hankalampi lähteä purkamaan. ♦

On tärkeää, että lapsella on oikeus omiin rajoihin.

Näin valmistaudut koulun aloitukseen tai vaihtoon:

- ♦ Anna lapselle välineitä helpottamaan adoptiokysymyksiin vastaamista. Kysymyksiä voidaan harjoitella kuviteltujen tilanteiden kautta.
- ♦ Ole ennakoiva ja aloitteellinen. Ota yhteys opettajaan ja kerro adoptiosta yleensä.
- ♦ Opetta myönteistä adoptiokieltä ja kerro, miksi adoptiosta myönteisesti puhuminen on tärkeää. Jos lapselta kysytään ”onks toi sun oikea/oma sisko tai äiti” tai ”miksi sut annettiin pois”, pitäisi opettajan tarttua niihin asianmukaisesti ja opastaa myönteistä adoptiokieltä. Käsitteistä pitää sopia etukäteen, kun luokassa tehdään sukupuu tai vastaavia tehtäviä. Opettaja ei aina tule ajatelleeksi näitä tilanteita etukäteen.
- ♦ Lapsella tulee olla kieli, jolla kertoa adoptiosta itse.
- ♦ Lapsi kannattaa esitellä luokalle sekä luokkatoverien vanhemmille.
- ♦ Määrittele, mitä onnistuminen tarkoittaa lapsellesi. Pidä odotukset lapsen mukaisina. Kouluarvosana ei ole välttämättä onnistumisen mittari, ja jokainen lapsi käy kehitystä läpi omassa tahdissa. Kehitykseen kuuluu niin edistymistä, taantumista kuin tasaistakin menoja. Ole valmis tukemaan lastasi kaikissa vaiheissa. Anna lapselle aikaa. Adoptiolapsella on usein mosaiikkimainen kehitys, jolloin eri alueet kehittyvät hyvin eri aikaan.
- ♦ Ota itse selvää asioista ja tiedä perusopetuslain mukaiset oikeudet. Lapsen etu on kaikessa ykkönen!
- ♦ Siirtymien ennakointi on tärkeää monelle adoptiolapselle. On tärkeää tietää, kuka opettaja on ensi vuonna, mitä tapahtuu ensi viikolla, mitä tehdään luokkaretkellä. Käy nämä asiat läpi koulun kanssa.
- ♦ Näytä yhteistyöhalukkuutesi koulun kanssa. Osallistu oppimissuunnitelman tekoon. Vaadi perusopetuslaissa määriteltyä kolmiportaista tukea ajoissa. (Perusopetuslaki 16 §- 17 §: tukiopetus ja osa-aikainen erityisopetus, tehostettu tuki ja erityinen tuki.)
- ♦ Tutustu rehtoriin, koulupsykologiin, erityisopettajaan ja kuraattoriin. Kerro heille lapsestasi ajoissa.
- ♦ Liity vertaistukiryhmään.
- ♦ Anna aina myös positiivista palautetta.

Katso myös perusopetuslaki 21.8.1998/628
www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628

Hyödyllistä sanastoa koululaisen vanhemmille

Koulun aloitus tuo mukanaan koko joukon uusia termejä, käsitteitä ja lyhenteitä vanhemmille opeteltaviksi. Kokosimme listan tärkeimmistä.

Erityisopettaja

Opettaa erityistä tukea tarvitsevia oppilaita erityisluokalla tai muun opetuksen ohessa osa-aikaisesti.

Erityisopetus

Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetusta. Oppilas voi saada erityisopetusta osa-aikaisesti muun opetuksen ohessa tai erityiskouluissa tai -luokissa. Osa-aikaisesta erityisopetuksesta käytetään myös nimityksiä pienryhmäopetus, klinikkaopetus, luokaton erityisopetus tai laaja-alainen erityisopetus.

Erityisopetuksessa käytetty luokittelu

- ◆ *EMU* on kehityksessä viivästyneiden tai lievästi kehitysvammaisten oppilaiden mukautettua opetusta.
- ◆ *EHA 1* on lievemmin kehitysvammaisten oppilaiden harjaantumisopetusta.
- ◆ *EHA2* on vaikeammin kehitysvammaisten oppilaiden harjaantumisopetusta.
- ◆ *EKU* on kuulovammaisten oppilaiden opetusta.
- ◆ *EDY* on puhehäiriöisten oppilaiden dysfasiaopetusta.
- ◆ *EAU* on autististen lasten opetusta.
- ◆ *ENA* on eri tavoin näkövammaisten oppilaiden opetusta.
- ◆ *ESY* on tunne-elämältään häiriintyneiden ja sosiaalisesti sopeutumattomien oppilaiden opetusta.
- ◆ *EVY* on erityisopetusta oppilaalle, jolla on neurologisista syistä aiheutuvia oppimisvaikeuksia.
- ◆ *PULUKI* on puhe-, lukemis- ja kirjoittamishäiriöisten oppilaiden opetusta.

Eriyttäminen

Eriyttämisellä tarkoitetaan opetuksen järjestämistä siten, että oppilaiden tavoitteet ja tehtävät vaihtelevat yksilöllisesti.

Inklusio

Inklusio viittaa siihen, että erityisopetus on sulautunut jousvaksi osaksi yleisopetusta. Sen mukaan jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus käydä lähikoulua riippumatta siitä, onko lapsella jokin vamma, sairaus tai oppimisvaikeus.

Integraatio

Integraatio tarkoittaa sitä, että erityistä tukea tarvitsevia oppilaita opetetaan mahdollisimman pitkälle yleisopetuksen yhteydessä. Heillä voi olla tukenaan kouluavustaja tai he saavat erityisopettajan tukea. Se voi koskea perusopetusta yleisesti tai jotakin oppiainetta erityisesti.

Oppimisympäristö

Sisältää fyysisen ympäristön, kuten koulun tilat ja opetusvälineet. Sen lisäksi siihen kuuluu koulun henkinen ilmapiiri, esimerkiksi vuorovaikutus. Myös uuden teknologian luomat ympäristöt, kuten internet voivat luoda oppimisympäristöjä.

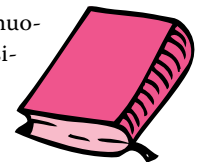

Tukiopetus

Opetusta ja ohjausta, jota annetaan useimmiten oppituntien ulkopuolella. Koulu järjestää sitä opinnoissaan tilapäisesti jäljessä oleville tai muutoin erityistä tukea tarvitseville oppilaille.

Valmistava opetus

Perusopetukseen valmistavaa ryhmämuotoista opetusta. Se on suunnattu kuusi- ja kahdeksivuotiaille ja oppivelvollisuusikäisille maahanmuuttajille.

Aloitukseen panostaminen kannattaa

Adoptoiduilla lapsilla on selkäreppunaan isoja elämänmuutoksia. Se saa herkäksi uusissa tilanteissa. Panostaminen turvalliseen koulun aloitukseen maksaa itsensä takaisin.

Adoptiovanhemmat kokevat, että koulu on heidän lapsilleen päivähoitoa vaativampi ympäristö. Haasteet monipuolistuvat ja lapsen pitää osata toimia itsenäisemmin osana suurempaa kokonaisuutta. Vanhempien ja ammattilaisten välinen yhteistyö ei välttämättä ole yhtä tiivistä kuin ennen kouluikää.

Erityisesti koulutaipaleen aloitus puhu-

tuttaa. Oikea ajankohta ja sopiva luokkamuoto mietityttävät, olipa lapsi tullut perheeseen taaperona tai kouluikäisenä. Toisaalta valmistavan opetuksen kaltainen, lapsen kokonaistilannetta ymmärtävä opetus houkuttaa, toisaalta vanhempien huoli kohdistuu pysyvien ihmissuhteiden turvaamiseen sekä aikuisten että muiden lasten osalta. Dialogi kodin ja koulun välillä kannattaa aloittaa ajoissa.

Lykkäysvuosi joka neljännelle

Adoptioerheet ry on tehnyt kyselyn kouluikäisten lasten adoptiovanhemmille vuosina 2005 ja 2012. Molempien kyselyiden mukaan valtaosa adoptoiduista lapsista aloittaa koulun muun ikäluokan mukana lähikoulussaan. Joka toinen käy kuitenkin kouluvalmiusarviossa ja heistä noin puolelle haetaan koululykkäystä. Lykkäysvuosi on tosin voitu käyttää jo aikaisemmin eli lapsi on ollut ylimääräisen vuoden päivähoitossa ennen esiopetuksen ja koulun alkua.

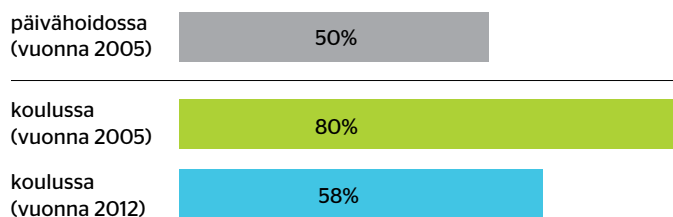
Osa päätyy lykkäykseen tuplaamalla eskarin, jolloin lapsi voi siirtyä kouluun tutun lapsiryhmän kanssa. Näihin vaihtoehtoihin päädytään usein tapauksessa, jossa lapsen kotiintulosta on hyvin lyhyt aika tai lapsen kokonaiskehitys on huomattavasti ikätovereita jäljessä.

Starttiluokka eli alkuluokka tai nollaluokka on yksi vaihtoehto, kun lapsen katsotaan hyötyvän kypsyysvuodesta ennen perusopetuksen alkua. Starttiluokalla tehdään henkilökohtainen opetussuunnitelma, ja siltä voi siirtyä tilanteen mukaan ensimmäiselle tai toiselle luokalle.

Erityisesti kouluikäisinä Suomeen saapuville lapsille saattaa soveltua maahanmuuttajataustaisten lasten valmistava opetus, jolta siirrytään joustavasti oman lähikoulun sopivalle luokka-asteelle. Suomen kielen opiskelun tehostettu tuki voi jatkua suomi toisena kielenä -opetuksena.

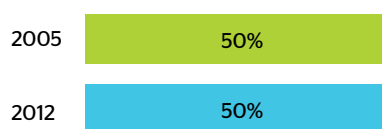
Lykkäysvuonna on hyvä kartoittaa lapsen tuen tarvetta laajemminkin. Pelkkä ajan

Lapsellani on ollut merkittäviä vaikeuksia

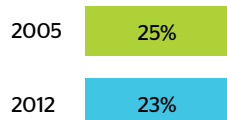

Adoptioerheet ry:n kysely 2005 (n=301, joista 102 kouluikäisiä lapsia) ja Adoptioerheet ry:n koulukysely 2012 (n=114)

Lapselleni on tehty kouluvalmiusarvio

Lapseni koulun aloitusta on lykkäty

kuluminen ei välttämättä auta lasta taitojen ja valmiuksien kiinni kuromisessa. Valmiiksi kudottu ”turvaverkko” tasoittaa siirtymistä perusopetukseen. Kolmiportaisen tuen mallissa painopiste on aikaisempaa enemmän ennaltaehkäisevässä ja varhaisessa tuessa. Tarjolla olevat vaihtoehdot ja käytännöt vaihtelevat eri kunnissa.

Laatua aloitukseen

Menetyksiä ja katkoksia elämänhistoriasaan kokeneen lapsen koulun aloitus on hyvä rakentaa mahdollisimman turvallisen tuntuiseksi. Lapsen ja opettajan tapaaminen etukäteen, koulun pihapiiriin ja tuleviin koulukavereihin tutustuminen sekä turhan huolen jättäminen pois puheesta ovat omiaan luomaan positiivista odotusta elokuun puoliväliin. On hyvä kiinnittää lapsen huomiota kaikkeen siihen, mitä hän jo osaa ja hallitsee. Onnistumisen kokemukset ovat kullan arvoisia lapsen itsetunnon.

Adoptiovanhempien ja opettajan välinen neuvottelu koulun alkaessa on osoitautunut hyväksi käytännöksi. Opettaja voi kertoa, miten kotona voidaan tukea lapsen oppimista, kaverisuhteita ja koulussa viihtymistä. Toisaalta vanhemmat voivat kertoa

Valmiiksi kudottu ”turvaverkko” tasoittaa siirtymistä perusopetukseen.

lapsen taustasta ja tavoista, ja siten helpottaa arkea koulussa. Tämä tieto on tärkeää myös mahdolliselle koulunkäyntiaivustajalle.

Myös aamujen ja iltapäivien sujuminen turvallisesti haastaa miettimään sopivinta vaihtoehtoa. Osa lapsista käyttää voimavaroja maksimaalisesti varsinaisen koulupäivän aikana. Työajan lyhentäminen tai etätyö onnistuu osalle vanhempia, ja jotkut onnekkaat koululaiset saavat isovanhempiensa hoivaa ja saattoapua. Lisäksi kannattaa harkita tuttua päivähoitopaikkaa tai perhepäivähoitoa iltapäiväkerhon sijaan, jos sosiaalinen kanssakäyminen ottaa alkuvaiheessa voimille. ♦

Lapseni on erityisopetuksessa	15%
Lapseni oli 5-vuotias tai vanhempi perheeseen tullessaan	15%
Lapseni käy koulua maaseudulla	20%
Lapsellani on tai on ollut arkeen vaikuttavia, terveydellisiä haasteita	29%
Lapsellani on tai on ollut arkeen vaikuttavia, kiintymyssuhteisiin liittyviä haasteita	45%

Ennen koulun alkua...

uusista asioista innostuminen oli lapselleni erityisen helppoa tai ikätasoista	87 %
kielen kehittyminen oli lapselleni erityisen helppoa tai ikätasoista	76 %
ryhmässä toimiminen oli lapselleni erityisen helppoa tai ikätasoista	71 %
ohjeiden ymmärtäminen oli lapselleni erityisen helppoa tai ikätasoista	64 %
keskittyminen oli lapselleni erityisen helppoa tai ikätasoista	56 %

Adoptioperheet ry:n koulukysely 2012 (n=114)

Vanhempien sanomaa

”**Meillä yhteistyö** on sujunut mukavasti. Tässä koulussa opettajat ymmärsivät hyvin, että tämä lapsi tarvitsee aikaa kehittyäkseen ja oppiakseen uuden kielen ja kulttuurin ja sopeutuakseen uusiin haasteisiin.”

”**Kannattaa** miettiä tarkkaan, onko koulun aloittaminen normaaliin aikaan liian varhaista. Lapsi voi olla oppimiskyvyiltään kouluvalmis, mutta henkiseen kasvuun voisi yksi lisävuosi auttaa paljon.”

”**Toivoisin**, että adoptiolapset saisivat suomi2-opetusta koko peruskoulun ajan.”

”**Toivottavasti** jaksamme arjen kiireen keskellä muistaa, että koulussa hyvinkin pärjäävän pienen adoptoidun koululaisen elämä on monessa suhteessa kuitenkin haastavaa. Hän ponnistelee kaverisuhteissa, sosiaalisissa tilanteissa, kielen oppimisessa ja kaiken uuden omaksumisessa sen tilanteen keskellä, että hän myös koko ajan samalla rakentaa kiintymyssuhdetta uusiin vanhempiinsa ja käy suuria pohdintoja menneisyytensä ja uuden elämän välillä.”

Lähde: Adoptioperheet ry:n koulukysely 2012

Lue lisää hyvistä koulun aloituskäytännöistä: www.adoptioperheet.fi/koulu

Adoptivbarns skolsituation – är det något särskilt med den?

Jo, det är det! Det är inte ovanligt att lärarna upplever adoptivbarnen som ojämnt i sin inlärningsförmåga. Problemen kan lättare förstås och avhjälpas om de ses i ljuset av barnets tidigare livsvillkor.

Skolstart

Många adopterade barn kommer till sina nya familjer med traumatiska händelser i bagaget. Därför finns nästan alltid hos adopterade en ökad separationskänslighet – en ovisshet, otrygghetskänsla och särskild sårbarhet, som de bär med sig och som kan göra sig påmind i olika situationer under hela livet. Hur barnet upplever det nya sammanhanget; nya vuxna att lära känna och knyta an till, nya rutiner och nya kamrater samt ökade krav på att lyssna till och förstå instruktioner, beror förstås på barnets personlighet men också på hur tidigare trauman hunnit bearbetats och läka.

Det är hjälpsamt för adopterade barn och lindrar oron att få ordentlig och tydlig information om vad som ska hända under dagen, för att på så sätt få något så när kontroll över sin situation. Hellre för mycket information än för lite, särskilt innan man ordentligt lärt känna barnet och dess behov. Ett osäkert adopterat barn befinner sig ofta på en känslomässig lägre åldersnivå än sina fysiska år.

Undervisning och lärande

Många adoptivbarn lär sig tala sitt nya språk imponerande fort. Ibland kan det gå

så snabbt att föräldrar, lärare och andra låter sig bländas och tror att barnen på kort tid har förvärvat ett åldersadekvat språk.

Att tala bra innebär emellertid inte att man har ett fungerande språk avseende djup och semantisk förståelse. Adopterade kan behöva få sitt språk grundligt testat för att man ska kunna upptäcka vilka eventuella svagheter och brister som finns i deras språkliga sfär, särskilt vad gäller begreppsutvecklingen. Annars kommer de språkliga bristerna att obönhörligt medföra inlärningssvårigheter främst avseende svenska och matematik. Dessutom kommer sannolikt problemen att ackumuleras ju högre upp i klasserna barnet kommer, vartefter undervisningen blir alltmer abstrakt.

För många adoptivbarn finns den känslomässiga aspekten på inläring med under lång tid. När adoptivbarnen ställs inför intellektuella och/eller sociala uppgifter, som de inte tror sig klara av, kan ångesten medföra att barnen försöker sig på ett undvikande beteende. De kan t.ex. spela clown eller på andra sätt flytta omgivningens uppmärksamhet från den uppgift de inte förmår att lösa. Adopterade barn visar ofta en stor ojämnhet i sina kognitiva förmågor, vilket kan öka deras osäkerhet, eftersom de i ena ögonblicket kan lösa en uppgift bättre än de flesta i klassen men snart därefter inte klarar en annan till synes lättare uppgift av en annan typ.

Hur åtgärda? Här handlar det framför allt om det "trygghetsbygge" som föräldrarna måste fortsätta med långt upp i barnets

Det är viktigt att som pedagog vara lyhörd och informera sig för att sedan kunna gå en gemensam väg med föräldrarna.

precis som föräldrarna. Ibland kan dock en lärare eller fritidsledare bli en extra viktig vuxen för den tonåring, som försöker skaffa sig referenspunkter utanför familjen.

Föräldrakontakt

Adoptivföräldrar är ofta väl pålästa kring sina barns problem. Det är viktigt att som pedagog vara lyhörd och informera sig för att sedan kunna gå en gemensam väg med föräldrarna. Inte sällan har barnet sådana svårigheter att adekvata stödinsatser måste till, barnet måste utredas och elevhälsan kopplas in.

Det är också viktigt att tidigt identifiera de barn som mår bra av uppskjuten skolstart och det gäller förstås särskilt de som kommit till sin nya familj i lite äldre ålder. Många föräldrar upplever att de fått kämpa till ett alldeles för högt pris för att få relevant hjälp för sitt skolbarn. ♦

ålder, men lärarna har också en viktig roll här. Barnet måste få en tilltro till sig själv, en känsla av att duga och att kunna påverka sin omgivning och att uppnå känslan av att det man gör betyder någonting.

Utöver "adoptivproblematiken" är det viktigt att också ta hänsyn till att det kan finnas medfödda funktionshinder som försvårar skolarbetet. Ett adoptivbarn kan ju också ha ett begåvningshandikapp, ADHD, autism/asperger och dyslexi t.ex.

Sociala och kamratproblem

Efter skolstarten är risken stor att adoptiv-

barnen blir utsatta till följd av sitt annorlunda utseende, fr.a. på orter där det inte finns så många adopterade eller invandrare. En del lierar sig med mobbare för att på så sätt klara sig själva.

"9-årskris" är också något som ett adoptivbarn kan drabbas av. Fundersamhet och nedstämdhet i denna ålder är på så sätt vanligt. Barnet förstår på ett djupare plan hur det är att vara adopterad. Föräldrarna behöver vara extra lyhörda i denna ålder, så också lärarna.

Tonåren är en period då skolans och lärarnas normer kommer i skottgluggen,

Mer information:

www.adoptiooperheet.fi/koulu

www.adoptionsradgivarna.se

www.elevhalsan.se/cldoc/1353.htm (artikelns ursprungliga version)

www.yhteisetlapsemme.fi/adoptiokuratorbetjanar.html

Länkar till nätet:

<http://www.bvadopt.se/files/22775.pdf>

<http://www.lararnasnyheter.se/forskolan/2005/03/09/lamnas-valjas-satter-spar>

<http://www.lararnasnyheter.se/forskolan/2010/05/19/inte-nyfodd-nyfadd>

Kirjallisuutta adoptiosta

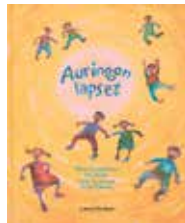
XING JA SUKULAISET
Leena Virtanen &
Salla Savolainen
Tammi 2010

Ekaluokkalainen Xing aloittaa koulun, pohtii kouluun pyydettyä vauvavalokuvaa sekä sukulaissuhteita ja kertoo kiinalaisesta taustastaan. Ajankohtaisessa kuvakirjassa on sujuvaa kerrontaa ja värikkäitä kuvia.

SARIKA, TYTTÖ INTIASTA
Ingvor Goyeryd & Leif E. Eriksson
Suomentanut Riitta Oittinen
Pieni Karhu 2003

Sarikan tarina avaa hyvin kansainvälistä adoptiota lapsentajuisesti kuvakirjamuodossa. Kirja selvittää mitä tarkoittaa adoptio, lastenkoti, Suomeen tulo, äiti, isä ja mummo sekä milaista on ihan tavallinen arki päiväkoteineen ja kavereineen.

AURINGON LAPSET - ADOPTIOLAPSEMME KOLUMBIASTA, ETIOPIASTA JA THAIMAASTA
Maija Karjalainen, Pia Nynäs, Tytti Tuunanen & Virpi Talvitie
Lasten Keskus 2005

Kolmen maan kulttuuriin johdellaan tarinan, tiedon ja vinkkien avulla. Tuhtiin teokseen kannattaa tutustua varhaisnuorten kanssa.

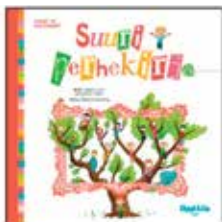
ADOPTOITU
Anu Rohima Mylläri
Otava 2006

Adoptoitu on jo aikuistuneen adoptoidun oma tarina, joka herättelee ajatuksia. Tämän kirjan soisi löytyvän monen aikuisen kirjahyllystä. Sopii myös lukio-ikäisten lukulistalle.

KAIKEN MAAILMAN JUHLAT - JUHLIA, LEIKKEJÄ JA ASKARTELUA LAPSILLE
Riika Kotka
Pieni Karhu 2007

Suomen ja muiden kulttuurien juhlit yhdistyvät kirjassa mukavaksi vuodenkuluksi. Tarjolla on tietoa ja tekemistä varhaisnuorille. Kirjasta löytyy ohjeet sambialaisessa sadonkorjuujuhlassa pelattavaan kivenheittopeliin, roolivaateaskarteluja suomalaisen vappuun sekä kolikkokäärmeen tekemiseen kiinalaista uuttavuotta varten.

SUURI PERHEKIRJA
Stéphanie Ledu & Stéphane Fratini
Suomentanut Annukka Kolehmainen
WSOY 2009

Värikäs ja hauska kuvatietokirja varhaisnuorille erilaisista perheistä, suvuista, kulttuureista ja juhlista. Pienten läppien alle kurkatessa saa lisää tietoa ja nauruhetkiä. Adoptiostakin löytyy aukeaman verran faktaa.

PÄTKÄMÄEN TOIVOT PISNESMIEHINÄ
Tuula Kallioniemi
Otava 2002

Vauhdikas ja mukaansatempaava varhaisnuorten romaani vie kesälomaseikkailuun, kun kirjan pellavatukkainen Tiitus törmää fillarillaan Etiopiasta adoptoituun tummaan Tiitukseen.

PYRET BÖRJAR SKOLAN
Ingvor Goyeryd & Leif E. Eriksson
Bonnier Carlsen 2005

För skolbarn mellan 9 och 12:

STÄLMANNEN, MOSES OCH JA JAG - ADOPTERADE BERÄTTAR
Dan & Lotta Höjer
Sveriges Utbildningsradio AB
2011

Lisää lastenkirja-arvioita voi lukea lastenkirjablogista Värikäs Päivä varikaspaiva.blogspot.com

Koulua koko elämä

EI OPPI OJAAN KAADA, sanottiin aikoinaan. Moni meistä mummoista kuuluu ensimmäiseen sodan jälkeiseen sukupolveen, joka sai käydä kouluja ja etsiä itseä kiinnostavia ammatteja.

Koulunkäynti oli selväpiirteistä ja samoissa ryhmissä pakerrettiin vuosikausia. Jäätiin luokalle ja saatiin ehtoja, mutta mentiin eteenpäin. Ajan mittaan koettiin luontevasti nykyään kovasti kaivattua ryhmäytymistä ja yhteisöllisyyttä. Vieläkin tapaamme toisiamme luokkakoukoksissa.

Kaikilla oli siihen aikaan hyvin vähän. Ei juuri ollut vaatteita, harrastusvälineitä, kirjoja tai kyniä. Omien tavaroiden järjestämisessä ei mennyt paljon aikaa, harvoin heitettiin mitään pois. Koulussakaan ei tarvinnut kovasti vertailla, sillä useimmat meistä olivat samassa asemassa. Kuljettiin liian isoissa kengissä epämääräiset koulukassit käsissä.

Perinteinen kurinpito ja järjestys eivät ainakaan minua alistaneet, vaan loivat jokapäiväisen turvan käydä koulua ja oppia. Ei tarvinnut pelätä, että joku varastaisi lukitsemattoman polkupyörän. Eikä meistä tullut tyhmiä eikä saamattomia.

AIKA ON TOINEN, haastavampi ja raaempi, vaikka samalla mahdollisuuksia täynnä. Mummot seuraavat sydän syrjäillään, miten koululaistemme käy. Kiusataanko, pilkataanko, hylätäänkö? Kuka katsoo perään päivän mittaan? Kuka tulkitsee lapsen ja nuoren apaattisen tai kovan ilmeen? Jaksavatko opettajat?

Ajan ratasta ei saa käännettyä taaksepäin, mutta nuoren ihmisen tunne-elämä ja sisäiset kokemukset eivät ole muuttuneet miksikään. Rakastaako minua kukaan?

Eräs keino tukea nykyistä koululaitosta olisi haastaa adoptiotaustaisia hakeutumaan entistä enemmän opettajakoulutukseen. Heille voisi olla kiintiökin. Juuri heissä on sisäänrakennettua ymmärrystä tukea erilaista ja perusporukan ulkopuolelle jäävää tai jätettyä. Se koulu on onnekas, joka satsaa tällaiseen opettajakuntaan.

ME ENTISET OPPILAAT eli nykymummot emme voi syytellä ketään, mutta emme voi myöskään jäädä tuleen makaamaan ja voivottelemaan. Saamme olla ylpeitä adoptiolapsen ja koululaisen isovanhempia. Jos emme osaakaan käyttää kaikenlaisia uusia vempaimia, meillä on lämmin syli ja kuulevat korvat. On leppoisamman elämänrytmin tajua, samoin kykyä olla kiihtymättä samaan tahtiin kuin nykykoululaisten vanhemmilla tahtoo olla tapana. Voimme olla osana koululaisen turvaverkostoa.

Eiväthän vanhemmat millään aina ehdi ja jaksaa. On hyvä laatia selvät pelisäännöt kolmen sukupolven ja opettajien kesken, sillä olemme mehan kaikki samalla puolella - sen koululaisen nimittäin.

Sydämellisin terveisin,
Maija-mummo

KUVA: Jani Laukkanen

Kuka tulkitsee lapsen ja nuoren apaattisen tai kovan ilmeen? Jaksavatko opettajat?

* . MP72 *

**MEILLÄ ON TÄÄLLÄ
HASSUJA JA SAMAN-
HENKISIÄ TYYPPEJÄ.**

PIDÄMME HUOLTA. Suuri osa suomalaisista kohtaa jotakin RAY:n avustamaa toimintaa. RAY ohjaa peliensä tuotot kansalaisjärjestöille, jotka auttavat ihmisiä pitämään huolta itsestään ja toisistaan eri elämäntilanteissa. Adoptioperheet ry saa RAY:ltä avustusta tärkeään työhönsä.

